4
6de jaargang nr. 4 okt-nov-dec 2008

Meander

natuurpunt

Natuur rondom Leie, Schelde en Zwalm

INHOUD

COLOFON

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen. De vereniging wil het beleid en het behoud, de educatie en de studie van de natuur mede vorm geven.
Tel: 015/29.72.20
www.natuurpunt.be

Lidmaatschap

Je wordt lid door 20 euro te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, of op rekening 390-0621301-71 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 te 9800 Deinze, tel. 09/386.38.95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de **leden-administratie** van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* behalve van zwalm.vallei.
Ledenadministratie zwalm.vallei: Bart Magherman, Leonce Roelsstraat 5, 9620 Zottegem, tel. 09/360.09.99, b.magherman@skynet.be.

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

http://vlaamseardennenplus.be

Contactpersonen

Regio: Vlaamse Ardennen *plus*
•Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•Peter Breyne 09/384.73.08
peter.breyne@inbo.be

Afdelingen

•*Oudenaarde*
Jean De Lafonteyne 0495/63.25.91
jean.de.lafonteyne@pandora.be
•*Ronse*
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•*Schelde-Leie*
Geert De Sutter
de.sutter.geert@telenet.be
•*Scheldevallei*
Peter Breyne
peter.breyne@inbo.be
•*Vlaamse Ardennen*
Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•*Groot Zingem*
Eddy Van Den Abeele 09/384.43.54
ed.vandenabeele@skynet.be
•*zwalm.vallei*
Vincent Decroock
vincent.decroock@belgacom.net

Kernen

•*Rondom Burreken*
Filip Hebbrecht 055/49.55.63
filip.hebbrecht@pandora.be
•*Werkgroep Bos t'Ename*
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be

Werkgroepen

•*Invertebraten (Lampyris)*
Anne Fobert 055/21.01.37
anne.fobert@pandora.be
•*Paddenstoelen*
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@scarlet.be
•*Planten*
Karel De Waele 09/386.45.60
karel.de.waele@skynet.be
•*Vogels*
Paul Vandenbulcke 055/49.60.12
paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
•*Zoogdieren*
Paul Van Daele 055/23.92.10
saripaul@skynet.be

Limoniet (natuurstudietijdschrift)
•Geert De Knijf 055/42.16.45
geert.deknijf@inbo.be

Reservaten met projectnummer

Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf 30 euro en stort je op rek. nr. 293-0212075-88 van Natuurpunt met vermelding van het projectnummer:
•Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699
•*Bois Joly* 6625
Patrick Alexander
patrick.alexander@scarlet.be
•*Bos t'Ename-Volkegembos* 6121
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•*Bovenlopen Zwalm* 6142
Geert De Knijf 055/42.16.45
geert.deknijf@inbo.be
•*Burreken* 6602
Dirk Van Den Berghe
dirkvandenberghe.z@skynet.be
•*Dikkelvenne*
Jacques Vanheuverswyn 09/324.09.42
jacques.vanheuverswyn@pandora.be
•*Feelbos-Kalkoven* 6185
Lucien Vanden Daele 055/38.70.54
•*Grootmeers* 6650
André Vandecapelle 0498/45.93.42
andre.vandecapelle@skynet.be
•*Heurnemeersen* 6063
Gerard Mornie
gerard.mornie@pandora.be
•*Kordaelbos* 6605
Lieven Kinds 09/383.71.39
lieven.kinds@scarlet.be
•*Langemeersen* 6076
Alexander Van Braeckel 0473/854562
alexander.tine@telenet.be
•*Leiemeersen van Astene en Bachte* 6109
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
•*Maarkebeekvallei* 6670
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•*Middenloop Zwalm* 6160
Ward Verhaeghe 0476/60.02.15
wardverhaeghe@yahoo.com
•*Munkbosbeekvallei* 6151
Laurent Flostroy 0498/67.71.09
laurent.flostroy@pandora.be
•*Nukerkebos-Bosheide* 6641
Guy Cammaert
karien.maes@pandora.be
•*Paddenbroek*
Thijs Lietaer 0473/58.17.14
thijs.lietaer@telenet.be
•*Parkbos-Uilenbroek* 6136
Herman Haustraete 09/360.72.11
herman_haustraete@hotmail.com
•*Perlinkbeekvallei* 6204
Gert Govaerts 09/30024.50.51
gert.govaerts@telenet.be
•*Pyreneeën-Tombele* 6667
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•*Rooigembeekvallei* 6669
Gunther Groenez 0486/16.74.30
gunther.groenez@pandora.be
•*Vuilbroek* 6126
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@scarlet.be
•*Wijmier* 6141
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•*Zeverenbeekvallei* 6082
Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Meander

is het driemaandelijks regionale tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*. Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van 7,5 euro aan onze ledenadministratie.

Redactie

•Jo Buysse 09/385.52.89
jozef.buysse@scarlet.be
•Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be
•Philip Vergeylen 09/361.26.80
philip.vergeylen@scarlet.be

Kalenderverantwoordelijke

Filip Keirse 055/38.78.83
filip.keirse@skynet.be

Werkten ook mee aan dit nr:

Arsène Benoot, Walter Belis, Tom Buysse, Patrick Decaluwé, Tine Degezelle, Gilbert De Ghesquière, Emiel De Jaeger, Karel De Waele, Monique Erzeel, Bryan Goethals, Paul Haustraete, Bart Heirweg, Luc Menschaert, Yvette Moerman, Philippe Moreaux, Gerard Mornie, Marcel Nachtergaele, Trude Opsomer, Bertie Schiettecatte, Guido Tack, Alexander Van Braeckel, Peter Van De Kerckhove, Paul Vandenbulcke, Michel Vander Vennet, Jacques Vanheuverswyn, Hugo Verschelden.

Kaftfoto: 'Herfst' door Gerard Mornie.

Achtergrondfoto's: p. 8-9 door Jacques Vanheuverswyn; p. 28-29 door Gilbert De Ghesquière.

Lay-out: Jo Buysse

Oplage: 2200

Druk: Drukkerij 'Druk in de Weer', Gent. Papier: Cyclusprint 90 g 100 % kringloop. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Teksten voor de Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september.

Beste natuurliefhebber

Philippe Moreaux, voorzitter afd. Ronse

Wat een aanhef! 'Natuurliefhebber'! Dit gaat er dan ook van uit dat er een precieze definitie bestaat van een natuurliefhebber… En ook de jogger, de mountainbiker, de paardenman, de jager, ja zelfs de verwoede berijder van een quad vindt zichzelf een echte natuurliefhebber. Ook het begrip 'Natuur' wordt door iedereen een beetje anders ingevuld. En iedereen zal wel van zichzelf denken dat hij het bij het rechte eind heeft. Vermits het begrip 'Natuur' niet vaststaat, is 'Natuurbescherming' eveneens een woord waar men verschillende kanten mee uitkan. Ik ben zelf medeconservator van een reservaat te Ronse (Pyreneeën-Tombele) en ik kan er over meespreken dat beslissen hoe we sommige stukken gaan beheren, enorme discussies kan uitlokken.

Vogelliefhebbers, plantenmensen, insektenfreaks,… ze hebben allemaal hun dada en daarmee allemaal een ander idee over het beheer! Sommige stukken al dan niet laten verbossen, een boszoom aanleggen door een ernaast liggende weide te laten dichtgroeien of door bestaand bos te kappen, grasland maaien of begrazen, een zeggenmoeras behouden door zware beheerswerken (maaien in moeras) of het tot een elzenbroekbos laten evolueren,… allemaal punten van discussie! Sommigen beseffen ook niet dat om te laten begrazen men een degelijke afsluiting moet plaatsen of dat over iemand anders eigendom overhangende bomen moeten verwijderd worden!

Soms vraag ik me af of al dat beheerswerk wel de goede oplossing is. We willen natuur en we beginnen zwaar te werken! Daarom is het goed eens ergens anders je licht op te steken, het overbevolkte Vlaanderen eens achter te laten. En ook eens een beetje aan zelfkritiek te doen…

Voor vele natuurliefhebbers is natuur 'retro'. Zij zullen met het beheer trachten de oude landbouwpraktijken na te bootsen, ook al hebben ze geen economisch nut meer: knotbomen, hoogstamboomgaarden, hakhoutbosjes, veedrinkpoelen… Want in vroeger tijden was zeker het boerenland relatief 'natuur'-rijk. De technische middelen waren beperkt en heel veel mensen leefden van de landbouw: ze voedden, kleedden en verwarmden hoofdzakelijk het eigen gezin en slechts de (kleine) overschotten werden verkocht op de lokale markt. Men noemt dit type van landbouw subsistentie- of overlevingslandbouw. Men had alleen handenarbeid en dierlijke trekkracht en men kon nog niet alle plassen dempen en alle 'vuile' hoekjes 'opkuisen', er waren koeienputten om de dieren te drenken i.p.v. een kraantje, geen chemie om alles plat te spuiten, enz. Maar met de mechanisatie, vooral ingezet na WO 2, kon dat ineens wel. In de jaren vijftig was het aantal landbouwers nog groot en die begonnen allemaal met veel ijver al deze nieuwe technieken op grote schaal in te zetten en… de productie steeg navenant. Dit leidde tot een enorme overproductie. Met veel subsidies werden die dan uit de markt genomen en vernietigd of in b.v. Afrika gedumpt, met dan soms als (ongewenst) gevolg dat de Afrikaanse boer zijn te dure producten in de stad niet meer kwijtraakte en dat vele, soms met ontwikkelingshulp opgezette projecten (melkproductie, kippenkweek,…) een stille dood stierven wegens niet rendabel! Maar ondanks dat verminderde in het 'rijke Westen' het aantal boeren zienderogen. Er was immers nog meer te verdienen door te (gaan) werken in de industrie of dienstensector en de boeren die overbleven waren maar al te blij dat ze hun bedrijf konden uitbreiden met de grond van hun stoppende buur want nu met al die techniek konden ze veel meer land bewerken dan vroeger met paard en kar en zonder chemie.

Sommige wilde soorten dieren en planten profiteerden van de landbouw. We noemen ze 'cultuurvolgers'. Ze hadden geprofiteerd van de in aantal toenemende Homo sapiens die het West-Europese loofwoud kapte en verving door akkers en weiden, bezaaid met kleine boerderijtjes met hokjes en stalletjes. Huismussen als opeters van verloren graantjes, zwaluwen afkomstig uit de bergen, leeuweriken en Patrijzen uit de steppe, Geelgorzen, Grauwe klauwieren en Kneus uit de bosrand die zich vestigden in de houtwallen en veekeringen… Hetzelfde verhaal kan worden verteld over zoogdieren, planten, insecten… En dit zit nog in ons collectief geheugen, het was de wereld van 50-60 jaar geleden, er waren al verrekijkers en er werden al excursieverslagen gepubliceerd. Sedert de grootschalige mechanisatie en de ermee gepaard gaande productieverhoging in de landbouw echter verging het sommige van die cultuurvolgers heel slecht.

En de nieuwe 'stads'mens? In een klein landje als het onze bleef (en blijft) het perfect mogelijk een 'stads'mens te zijn en toch in je dorp te blijven wonen of je er als nieuweling te gaan vestigen. Dus de voordelen van de stad (hogere lonen, goede scholen, vele en uitgebreide contacten...) combineren met de voordelen van het platteland (mooie omgeving, grote tuin, minder criminaliteit,…). Op

die manier is Vlaanderen volgebouwd. Niet alleen de (overblijvende) landbouwer is dus de 'schuldige' voor het verdwijnen van onze vroegere natuur, maar evenzeer Jan Modaal en zelfs onze 'beste natuurliefhebber' die in Gent werkt maar woont in zeg maar Kruishoutem, of de 'betere' Ronsenaar die het stadscentrum verlaat om te gaan wonen aan de stadsrand in een villa met grote tuin.
En het ziet er naar uit dat dit 'vooruitgangs'proces universeel is. In het ene land verliep/verloopt dit proces erg chaotisch (Vlaanderen), in andere landen is alles veel meer geregeld (Nederland) of is er zoveel ruimte dat het minder opvalt (Frankrijk). En dit proces is zich nu aan het inzetten in China, het vroegere Oostblok en Zuid-Amerika, Afrika blijft (voorlopig) nog 'gespaard', daar leeft nog steeds het gros van de bevolking van hun lapje grond. En, hoe paradoxaal, daar is ook de meeste ondervoeding, uitzichtloze armoede, ziekte, onwetendheid…

Met zijn vieren waren we deze zomer op reis in het Noorden van Spanje: een week in Asturië in het Somiedo Nationaal Park en een week in de 100 km meer Westelijk gelegen Sierra de la Culebra (niet ver van het NO-puntje van Portugal). We hadden op beide plaatsen een via het internet gevonden vakantiehuisje gehuurd. Onze 4 natuurliefhebbers vlogen met Ryanair goedkoop naar Valladolid, we huurden daar een auto zodat we ons gemakkelijk konden verplaatsen naar en in deze parken en we ook gemakkelijk onderweg in een supermarkt inkopen konden doen vooraleer ons terug te trekken in deze parken van sublieme 'nieuwe' natuur.
'Nieuwe' natuur? Hoezo?
Ook in Spanje is de landbouwenorm 'gemoderniseerd'. Maar de bevolkingsdichtheid is er veel kleiner (doordat ze Zuid-Amerika zijn gaan koloniseren?). De afstanden zijn er enorm. In de bergen van Asturië is het zeer moeilijk de landbouw te mechaniseren. En in de Culebra is de grond zanderig en onvruchtbaar en het is er tamelijk droog. De grote landbouwbevolking van 50 jaar geleden is er voor 98 % vertrokken. Deze mensen en hun nakomelingen wonen nu in Madrid of andere steden. In de dorpjes zijn de meeste huizen verlaten, sommige zijn verbouwd tot vakantiehuis, andere worden nog wel 's zomers bewoond door gepensioneerden die er komen 'moes'tuinieren maar 's winters in de stad bij hun familie gaan wonen. Met deze inwoners verdween ook een ganse cultuur: weg de volksmuziek, de dialecten, de processies, de oude veerassen… De cultuurvolgers van het 'oude' platteland zijn er nog wel maar gaan ook hier sterk achteruit, niet door vergiftiging, maar door het verdwijnen van hun voedselbronnen: kleinschalige akkertjes en vee. In hun plaats komen er herten en roofvogels allerhande; nieuwe bossen ontstaan, heide is in volle expansie, de Wolf en de beer komen terug…
In Oost- en Centraal-Frankrijk (Argonne, Centraal Massief b.v.) doet dit proces van dorpsverval zich eveneens voor: weg de school, de kerk, het café, de kapper, de winkel. Maar de grond is er zo vlak en vruchtbaar dat ze wel verder wordt bewerkt door de overgebleven (zich soms zeer eenzaam voelende) landbouwers op hun honderden ha grote bedrijven. Daar geen heide, Wolf noch beer, integendeel hetzelfde verdwijnen van de oude cultuurvolgers als bij ons. Door de kleinschaligheid van ons landje zijn dezelfde dorpjes bij ons niet verdwenen maar getransformeerd tot leverancier van kwalitatief hoogstaande woongelegenheid en… nog een beetje als leverancier van hoofdzakelijk dierlijk voedsel en groenten (de grondstoffen voor deze dierlijke productie, granen en soja, worden grotendeels ingevoerd).

O beste natuurliefhebber, waarom toch zo'n lang voorwoord? Wel beste mensen, ik erger me soms aan het belerende vingertje dat we opsteken. Alsof ook wij geen auto rijden, (te) veel zuivelproducten eten, niet op reis gaan, niet warm gekleed lopen, geen douche nemen,… En laat ons ook maar eens de vinger op de meest gevoelige plaats leggen: hebben sommigen van ons (waaronder ikzelf) niet een beetje te veel kinderen gemaakt? Onder het mom van 'de echte waarden van het leven'? En ondertussen de 'egoïsten' bekritiserend die liever een chique auto kochten i.p.v. kinderen? En is uiteindelijk de overbevolking niet de echte bron van het verdwijnen van de natuur die we zo liefhebben?

Beste natuurliefhebber, een beetje zelfkritiek kan soms heel louterend zijn. Laten we niet blind zijn voor de goede kanten van 'de vooruitgang'. En het natuurrijk verleden was ook grauwe armoede voor de grote hoop die zo veel werk had met het trachten te overleven dat ze geen oog had voor het natuurschoon dat hen omringde. En over één zaak zijn alle economen het ééns: mensen die het materieel goed hebben beperken uit zichzelf hun voortplanting.
Vooral de vrouwen nemen daarbij het voortouw. Ik heb nog ontwikkelingshulp gedaan in Haïti in de zeventiger jaren, en het viel mij op dat voor hen hun eerste en belangrijkste bekommernis was het welzijn en de opvoedingskansen van hun kinderen. Als het aan hen gelegen had, hadden ze maar 2 of

3 kinderen gehad, die ze dan goed hadden kunnen voeden, naar school sturen en waardig kleden. De mannen daarentegen dachten hun mannelijkheid te moeten bewijzen door te pochen over een rijke kroost, liefst bij zoveel mogelijk vrouwen…

De toekomst kunnen we niet voorspellen. Maar toch doe ik een poging… Ik denk dat we aan de vooravond staan van enorme veranderingen. Tot nu toe moderniseerden we wel, maar bleven we nog hangen in 'oude' waarden, deze van de 'landbouwmens'. Het was een kleinschalige wereld met vele talen en dialecten, allerhande religies elk met hun geboden en verboden, culturele verschillen allerhande. Dit was de wereld van het dorp. De mens leefde/leeft er min of meer in harmonie met zijn omgeving. Het produceren van voedsel en het eerst onderwerpen en dan aanpassen van de huisdieren is voor de soort Homo sapiens dermate gunstig geweest dat hij er in geslaagd is de ganse wereld, zelfs in voor onze soort extreme klimaatsomstandigheden te koloniseren. Soms werd hij quasi-vegetariër (India), soms extreem carnivoor (Eskimo); de kale mutanten van onze soort konden, dankzij de uitvinding van het maken van kleren, zich blijkbaar beter aanpassen aan veranderende weersomstandigheden dan de sterk behaarde zodat deze verdwenen; ook in de Sahara overleven er mensen dankzij hun dieren (op een quasi zuiver melk- en bloeddieet). De zich steeds verder ontwikkelende technologie maar nog steeds ingebed in een wereld van 'oude' waarden van de landbouwmens ('Gaat en vermenigvuldigt U' enz), wordt/werd onze soort (bijna) fataal.

En toch heb ik hoop. Niet alleen voor onze soort zelf, maar ook voor ons leefmilieu en onze natuur. De 'stads'mens is in aantocht: schone technologie wordt ontworpen, nieuwe energiebronnen worden aangeboord, culturele en religieuze verschillen, o zo boeiend maar o zo desastreus (denk aan de vele oorlogen!), vervagen. De enorme bevolkingsaangroei is aan het vertragen, nee, nog beter, in de rijkste landen zoals bij ons zal de bevolking binnenkort beginnen zakken… Vroeger bewoonde gebieden worden verlaten (Asturië, Centraal Massief,…) en worden weer 'wild'. De cultuurvolgers verdwijnen weer en de echt wilde soorten komen terug: de Vos, de marter, de eekhoorn, roofvogels, ….

De redding van de natuur en van onszelf zal van daar moeten komen, dus niet van minder maar juist van meer vooruitgang, niet van minder kennis en technologie maar juist van meer! En van een dalende bevolking!

Hallo, met Marcel

Norbert en Rik Desmet

Die aanspreking klonk ontelbare keren in het logistieke hoofdkwartier van Wielewaal Schelde-Leie. En op zijn eerste werk in Gent sprak zijn overste hem aan met Nachtegaalken schrijvelaarken… Ieder van ons heeft zijn steentje verlegd op weg naar meer respect voor de natuur maar de steen die Marcel Nachtergaele verlegd heeft is minstens merkwaardig te noemen en voor velen van ons te zwaar om in te schatten. Zijn inzet is hem niet altijd in dank afgenomen maar hij is er terecht trots op. We delen

Marcel in Argonne *foto: Trude Opsomer*

met jullie twee uurtjes grasduinen in het boek der herinneringen, op de sofa bij Marcel thuis.

Eine, daar startte alles. "Ik kom als jonge Nachtegaal uit een nest waar eerbied voor het leven was en waar er duurzaam omgegaan werd met de dingen. Mijn moeder leerde me aan de hand van oude prentboekjes de vogels kennen en verzorgde gekwetste en zieke vogels. Ze was een zoekster en schreef toen al artikels

over vleermuizen voor Le Soir." Vogels en schrijven, met de paplepel ingegeven?

Later vestigt Marcel zich samen met Adèla in de Kerkakker te Kruishoutem. Ze komen in vijandelijk gebied wat natuur betreft: vogelvangers alom, voor de kooi en voor consumptie, Bunzingen gevild in het schuurtje voor de verkoop van de pels. Alles wat eens teveel "wiet" zegt wordt weggeschoten, van Fitis tot Huiszwaluw: ze zouden immers de zang van de talrijke wedstrijdvinken nadelig beïnvloeden… Het wordt een passief verzet met slechts enkele gelijkgezinden. De deken is voorzitter van de 'Witte spreeuwen' en de deken heeft macht. Maar Marcel en Adèla zijn sterk sociaal ingesteld en talrijk zijn de verenigingen en de mensen waarvoor ze zich inzetten. Tegengewicht tegen zoveel onbegrip om zijn inzet voor de natuur. Er wordt echter ook muziek gespeeld op de accordeon en Marcel durft al eens een landschapje in verf te vatten. Marcel, een octopus in Kruishoutem…

Lente 1958. Marcel gaat mee naar Texel ter gelegenheid van 25 jarig bestaan van de Wielewaal. Een mijlpaal? Samen met gelijkgestemden vogels kijken, luisteren hoe het er in de andere afdelingen aan toegaat en een gangmaker ontmoeten voor de eigen afdeling: Pol Poppe uit Antwerpen wordt de peetvader van de afdeling. De belofte om een afdeling te stichten zal hij hem blijven herinneren.
En op 7 februari 1968, tien jaar later dus, is het zover. In Kruishoutem komt de nieuwe afdeling tot

Dr. Sileghem foto: Marcel Nachtergaele

leven met Dr. Sileghem als voorzitter, Vic Wouters als ondervoorzitter, Marcel als secretaris, Roger De Cuyper als penningmeester en Werner Latte en John Rigaux als bestuursleden. De lange weg kan beginnen.

Hoe vaak "Hallo, met Marcel"… en hoe ontelbaar zijn de brieven (toen met carbonnetje en dubbel) die daar het huis verlieten. Er werd veel minder vergaderd dan nu, maar op een heel efficiënte manier gewerkt: we kennen Marcel als de man met het notaboek, die niets ontgaat. Een voorbeeldje? Een van de weinige keren dat Marcel zijn notaboek vergat: Beerlegem met Urbain Marchand, 106 deelnemers! Thuisgekomen zette hij zich aan het noteren en schreef er 105 op, eentje gemist… Sterk in mensenkennis, en zoals hij zelf zegt geoefend door het werk (ambtenaar bij de registratie). Hij komt daar van soorten tegen, waaronder notarissen

Vic Wouters foto: Marcel Nachtergaele

en de eerste verkavelaars. Dit wordt strategisch ingepast om een paar grote bedreigingen voor de natuur te keren (o.a. de afschaffing van de jacht langs de openbare waterlopen). Op de vraag of de Wielewaal zijn carrière heeft beïnvloed, volgt na enig nadenken: wellicht was ik hoger opgeklommen op de ladder, maar waar staat ge dan op het einde van de loopbaan? Nu is mijn horizon zo ruim met dank aan mijn Wielewaalbestaan!!!

De afdeling groeit en wordt sterk, geducht stilaan tot spijt van wie 't benijdt… "Ge gaat toch op het Wielewaalcongres in Oudenaarde (1974) geen pamfletten tegen de A9 verdelen en laten tekenen toch" zei de toenmalige top-streekpoliticieker Jan Verroken. Het antwoord kennen jullie wel… Maar vooral wordt het een afdeling met een bonte maar hechte mengeling van leeftijden en standen, allen samen op tocht door de natuur. Marcel was nooit veraf: werkgroepleden, excursieleiders en nestkastenmakers werden gerecruteerd, en ook al eens een voorzitter, nietwaar Ulrich? Hier en daar

werden verdere natuurgebieden verkend, maar vooral het eigen afdelingsgebied stond centraal dank zij een minutieus opgestelde excursiekalender in het mededelingsblad. Dit laatste is ook al een lang verhaal, soms letterlijk tot ver na middernacht, ingetikt op weerbarstige stencils. Die werden dan weer met eindeloos geratel door Arseen en Yvette tot leven gebracht. Beiden staan ze als voorbeeld, ook voor veel andere medewerkers, met zorg door Marcel in de boot gehouden…

Arseen en Yvette, nog steeds onmisbaar *foto's: Norbert Desmet*

Hoe hield men een afdeling financieel overeind kan men zich dezer dagen afvragen. De subsidies zijn pas later gekomen met de erkenning als culturele vereniging en vele avonden statutenwerk. Er waren altijd een paar mecenassen, die dit (zeer gewaardeerde en broodnodige) luik als hun bijdrage zagen om de natuur te helpen. Er was de boekenverkoop met een eindomzet van 1,5 miljoen frank, aangevuld met een half miljoen van laarzen, nestkasten en andere verkoop en daarop kreeg de afdeling 10%. Er was de verkoop van de LP van Eric de Hoog met vogelzang, maar toen zaten we reeds bij de aankoop van reservaten. De inzet en bemiddeling van Marcel loopt als een rode draad ook door dit luik.

Muziek is belangrijk voor Marcel. Van zijn accordeonvaardigheid wisten we al. Maar als je hem, nu al een paar jaar terug, plots op 'Jazz in 't park' in Gent ziet zitten dan frons je wel even de wenkbrauwen. Zijn favoriet gezegde is dat je van muziek kan genieten alleen, maar dat samen luisteren intenser is, anders, met meer overdracht. Waarbij het woord muziek vlot kan vervangen worden door natuur beleven, en over die parallel wil hij wel even doorgaan. Hij noteert ook nogal wat uitspraken zoals van de Estse componist Arvo Pärt: "Bij mijn muziek moet de mens zich gedragen als een prisma om zuiver te genieten" en hij voegt er aan toe: "moet de mens zich niet altijd gedragen als een prisma voor al wat schoon is"? Dit kan ook een andere definitie zijn voor natuurbeleving. En ook: "muziek (en natuurbeleving) is emotie en utopie".

Gevraagd naar zijn meest bijgebleven indrukken uit de natuur ontwijkt hij wat het antwoord. Wegens zijn minder goed zien moet hij veel loslaten en ook zijn vertrouwde fiets blijft op stal. Maar Marcel blijft een zeer goede vogelkenner en ook nu nog ontsnapt geen Staartmees of Goudhaantje aan zijn gelukkig goed gebleven gehoor. Hij schrijft: "ik weet nog goed waar ik mijn eerste Kleine vliegenvanger heb gezien (Texel), mijn eerste zingende Blauwborst (Oude Schelde te Nederename) en mijn eerste zonnedauw en waar ik de geur van Gagel opsnoof"…

2008, 40 jaar na de oprichting. Marcel schrijft nog op zijn 87ste. Hij doet dat, bijna blind, in grote letters. Marcel werft nog leden, al drie dit jaar, eigenlijk vanuit zijn zetel want samen met Adèla verlaten ze nog zelden het huis. Toon, één van zijn zonen, heeft een Ooievaar en een Zwartkop gezien; Dirk brengt hem niet alleen naar de dokter maar ook naar de Vlaamse Ardennendag; Katelijne bracht verslag uit van 50 jaar JNM met foto's van hem vertrouwde jeugdactiviteiten in zijn afdeling; Urbain helpt bij het verzamelen van adressen van Wielewalers. In huis slingeren foto's van André en Cecile (nu Siel) met het oog op de viering van 12 oktober. Marcel kijkt terug op zoveel jaren natuurbeleving en hij glimlacht bij de woorden: "Geert Verbouwhede zei op een van de laatste Vlaamse Ardennendagen tegen een van zijn kinderen: deze grijze meneer leerde ons naar vogels luisteren". Er blinkt een traan in zijn ooghoek. Een mooie afsluiter om dit hoofdkwartier te verlaten.

Over Champignons

Jo Buysse

Onder Franse invloed wordt de naam 'champignon' in onze streken nog dikwijls gebruikt in de ruime betekenis van 'paddenstoel' of 'schimmel'. Toch wordt in onze taal met champignon alleen het geslacht '*Agaricus*' bedoeld. Een ander woord voor champignon is 'kampernoelje', vroeger ook wel gebruikt als verzamelnaam voor paddenstoelen maar nu eerder een volksnaam voor champignon. In het woord 'champignon' vinden we een verwijzing naar het Franse 'champ', veld of akker, waardoor men wou aanduiden dat voor consumptie gebruikte champignons eerder daar te vinden waren en niet zozeer in het bos. De geslachtsnaam '*Agaricus*' is niet afgeleid van het Latijnse 'ager' dat eveneens akker of veld betekent maar wel van het Griekse 'Agaricon', een oud woord voor paddenstoelen en op zijn beurt afgeleid van 'Agaria', een voormalige Griekse stad waar in de omgeving overvloedig paddenstoelen te vinden waren.

Hoe herkent men champignons? Eenvoudig omschreven zijn champignons die plaatjeszwammen met donker sporenpoeder en vrije plaatjes waarvan het hoedvlees tenminste even dik is als de plaatjeshoogte.

Champignonplaatjes *foto: Gilbert De Ghesquière*

De mens is al heel lang vertrouwd met (het eten van) champignons: zo vond men een gelijkende afbeelding op een muurschildering in het graf van een farao dat dateert van omstreeks 1450 voor Christus. Ook de Grieken gebruikten allerlei paddenstoelen. Ze noemden hen 'mykes', wat ons vertrouwd in de oren klinkt als we termen als 'mycoloog' (paddestoelenkenner) of 'mycelium' (zwamvlok) horen. De Romeinen apprecieerden paddenstoelen eveneens. Van hen erfden we het woord 'fungus' voor paddenstoel of schimmel.

De Gekweekte champignon

In akkers, tuinen, op composthopen en op bemeste plaatsen kunnen we een champignon vinden met de wetenschappelijke naam '*Agaricus bisporus*'. De gespecialiseerde eindcellen (basidieën) waaruit de plaatjes in hoofdzaak bestaan dragen slechts 2 sporen in plaats van 4 bij alle andere champignons, vandaar de soortnaam 'bisporus', d.w.z. met twee sporen. Vreemd genoeg luidt de Nederlandse naam van deze in het wild zeer zeldzaam voorkomende paddenstoel 'Gekweekte champignon'. Maar het wordt duidelijk als we weten dat dit de stamouder is van de champignon die ons het meest in de winkel wordt aangeboden. De wilde vorm draagt een grijswitte tot bruinachtige hoed in tegenstelling tot de volledig witte champignon die we in de handel aantreffen.

Aandachtige lezer(e)s(sen) die wel eens de Gekweekte champignon in de pan strooien, zullen opmerken dat de plaatjes ervan ook roze kunnen zijn en niet altijd donker zoals hierboven beweerd. Dit komt door de onrijpe sporen: een champignon met rijpe sporen toont donkere plaatjes, is dus al wat ouder maar is meestal wel perfect eetbaar.

Over de teelt van paddenstoelen wist de Griekse auteur en arts Dioscorides al in 70 na Christus te vertellen hoe dit lukte door stukjes paddenstoel uit te strooien over bemeste bedden en vervolgens met aarde te bedekken.

We moeten dan wachten tot omstreeks het jaar 1630 toen een meloenenkweker in de regio Parijs ontdekte dat hij champignons op tamelijk grote schaal kon telen door het begieten van afval van de meloenenteelt met waswater van rijpe champignons. In dat waswater zaten, zoals we nu weten, sporen en mycelium die een geschikte voedingsbodem vonden in de paardenmest die men voor de meloenenteelt gebruikte. Hij besluit zijn lekkernij aan Parijse restaurants aan te bieden die haar 'Champignon de Paris' noemen, een benaming die we ook vandaag nog gebruiken.

Wat later lezen we een beschrijving van, onder meer, de kunst om champignons te kweken in '*Heatrum fungorum oft het tonneel der campernoelien*', een boek van ongeveer 560 bladzijden dat in 1668 in Antwerpen verscheen en geschreven werd door de priester, paddestoelenliefhebber en -kenner Franciscus Van Sterbeeck, "*waer in vertoont wort de ghedaente, kenteeckens, natuere, crachten, voetsel, deught ende ondeught; mitsgaders het voorsichtigh schoonmaken ende bereyden van alderhande fungien*". In zijn traktaat beschrijft Van Sterbeeck eetbare en niet-eetbare soorten, hun uiterlijk, vindplaats en effecten op de gezondheid. Daarnaast behandelt hij manieren om zwammen te bereiden of te bewaren, en geeft remedies tegen giftige soorten.

We schrijven 1707, het jaar waarin een Franse botanicus, De Tournefort, schrijft over een zaaibare paddenstoel, afkomstig van het paard. In paardenmest waren namelijk volgens hem de sporen van deze paddenstoelen op natuurlijke wijze aanwezig.

De grote doorbraak in de kweek van champignons kwam er toen de Franse tuinman Chambry rond 1780 ontdekte dat grotten en verlaten steengroeven een uitstekende omgeving vormen voor de teelt van de champignons omwille van de constante lage temperatuur en de hoge luchtvochtigheid. Als gevolg daarvan ontwikkelde zich een belangrijke cultuur van de Gekweekte champignon in de verlaten steengroeven rond Parijs.

Over de oorsprong van de kweek in steengroeven doen verschillende verhalen de ronde. Zo zou ene Robert Nicolas, een oudgediende in het leger van Napoleon, er rond 1820 mee begonnen en er zelfs rijk van geworden zijn. Ondanks die rijkdom zou Nicolas nadien toegetreden zijn tot de orde der Franciscanen, wat meteen het startsignaal zou zijn geweest voor vele kloosters om met de kweek van champignons te beginnen. Een ander verhaal wil dat de beruchte bandiet Cartouche, die in de steengroeven rond Parijs ondergedoken leefde, champignons begon te kweken nadat hij opgemerkt had hoe gemakkelijk allerlei paddenstoelen er groeiden. Cartouche, die in 1721 werd terechtgesteld, zou daarmee dus tenminste 60 jaar eerder geweest zijn dan Chambry. Van dit laatste verhaal wordt echter aangenomen dat het behoort tot de vele mythes die rond deze figuur cirkelden.

In Nederland begon men rond 1900 met de teelt van champignons in de zogenaamde fluweelgrotten in Valkenburg en in de Sint Pietersberg bij Maastricht. Omstreeks dezelfde periode begon men in België ook met de champignonteelt, voornamelijk in de mergelgrotten van de gemeente Riemst (Zichen-Zussen-Bolder). Het unieke klimaat in het gangenstelsel maakte dit zeer geschikt voor de champignonteelt. In de eerste helft van de 20ste eeuw stond het dorp dan ook vooral bekend door de vele kwekerijen in het ondergronds labyrint. Een groot deel van de inwoners van het dorp vond er werk. Op 23 december 1958 kwamen bij een instorting 18 mensen om het leven. Na dit drama werd, om veiligheidsredenen, geleidelijk overgeschakeld op bovengrondse teelt in loodsen. Vandaag gebeurt nog ongeveer 10 procent van de productie in de Limburgse mergelgrotten, het centrum van de teelt tot het begin van de jaren zestig. Dit centrum is nu verschoven naar West-Vlaanderen.

Jonge Champignons in loofbos *foto: Jacques Vanheuversyn*

De Weidechampignon, een tweelingbroer

Ik herinner me van de vroege jaren 70 dat we er in de herfst op uittrokken om in sommige weiden

champignons te plukken die er overvloedig voorkwamen. De smakelijke soort die we daar vonden was de Weidechampignon of *Agaricus campestris*. Omdat de soort gelijkt op de Gekweekte champignon geloofden mycologen tot de tweede helft van de 19de eeuw dat de soorten identiek waren. Toen de microscoop op het toneel verscheen merkte men gauw het onderscheid qua aantal sporen op de basidiën, waarover eerder sprake.

Vandaag zal men op dezelfde weilanden nog maar zelden de Weidechampignon vinden en de vraag rijst waarom dit zo is. Een eerste reden moeten we zoeken bij de overbemesting. Nu kunnen champignons wel tegen een stevige dosis mest, maar 'trop is teveel'. Bij overbemesting wordt de bodem te giftig om een goede ontwikkeling van zwamvlokken toe te laten. Maar even belangrijk voor de enorme achteruitgang van de Weidechampignon is het verdwijnen van weilanden met 'kwalitatieve uitwerpselen' van runderen of paarden. Door de industriële voeding die runderen en paarden vandaag toegediend krijgen, bevatten hun uitwerpselen te weinig plantaardige resten. Bijgevolg verdwijnen paddenstoelen die het moeten hebben van zulke uitwerpselen, waaronder de Weidechampignon.

Straatchampignon, een doorduwer

De Straatchampignon is een goed eetbare soort met een dubbele ring op de steel, een kenmerk dat aangegeven wordt in het tweede deel van zijn wetenschappelijke naam (*Agaricus bitorquis*). Torquis betekent halsketting of gareel. Als we ons de steel van de Straatchampignon als een hals voorstellen draagt hij dus twee 'halskettingen'. Het is interessant eens na te gaan hoe onze Straatchampignon in andere talen wordt genoemd. We vinden: Pavement mushroom, Agarico dei pavimenti, Psalliote des trottoirs, Stadtchampignon of Trottoirchampignon. Ook in andere talen vinden we dus een verwijzing naar straat of trottoir. Het is bekend dat de Straatchampignon graag in harde grond groeit langs wegen en trottoirs, maar hij is vooral berucht vanwege zijn vermogen de straatstenen of het asfalt omhoog te duwen. Zo werd een geval beschreven in Engeland in de 19e eeuw waarbij jaar op jaar de bestrating hersteld moest worden als gevolg van de vernietigende werking van deze zwam. Zware, zelfs ingemetselde straatstenen werden er probleemloos opgetild. Het is dan ook de paddenstoel met waarschijnlijk het meest compacte en hardste hoedvlees. Vooral bij jonge exemplaren voelt het midden van de hoed zo hard aan als steen.

En nog meer...

Met de voorstelling van deze drie champignons hebben we uiteraard maar een fractie behandeld van al de bestaande. In 'Les Champignons de France' tel ik 39 soorten. Bij ons zijn enkele soorten vrij algemeen die hier kort de revue passeren.

De **Schubbige boschampignon**, met geschubde hoed, vindt men vooral onder Fijnsparren en Beuken; de **Klompvoetchampignon** heeft een plots gebogen steelvoet en treffen we eveneens aan onder Fijnsparren en Beuken; de **Gewone anijschampignon** ruikt naar anijs, zoals de naam laat vermoeden en vinden we in graslanden of tussen gras in het bos; de **Slanke anijschampignon** heeft dezelfde geur maar komt eerder voor op strooisel; van de **Karbolchampignon** ten slotte kunnen we vermelden dat het vlees bij oudere exemplaren ruikt naar carbol of desinfectiemiddelen, niet bepaald aangenaam dus. Bij jonge exemplaren is de geur echter onbeduidend. Hoewel veruit de meeste champignons eetbaar zijn wordt de Karbolchampignon, samen met nog een paar zeldzame verwante soorten als de Parelhoen- en Hazelhoenchampignon, als giftig beschouwd.

Klompvoetchampignon foto: Gilbert De Ghesquière

Bronnen

• Courtecuisse Régis (1994). Les Champignons de France. Eclectis Parijs.

• Gerhardt Ewald (1999). De Grote Paddestoelen Gids voor onderweg. Tirion Uitgevers BV, Baarn.

• Vermeulen Hans (2007). Weetjes en Verhalen over Paddenstoelen. Natuurpunt Mechelen.

Zomerreis Natuurpunt 2009

Michel Vander Vennet

Na de schitterende zomerreis van twee jaar geleden in het planten- en vogelparadijs van Roemenië, laten we ons nog maar eens verleiden door de Angelsaksische zijde van Europa. Ten noorden van Schotland liggen twee eilandengroepen te verwaaien tussen de Noordzee en de Atlantische Oceaan: Orkney en Shetland.

Omdat ze zo zelden in het aanbod van de traditionele reisagent te vinden zijn, dachten we dat een 11-daagse met Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* menigeen wel zou bekoren.

Kunnen we de vogelliefhebber warm maken met soorten als Regenwulp, Goudplevier, Velduil, Kleine en Grote jager, Roodkeelduiker of Grauwe franjepoot? Of met zeevogelkolonies, waar duizenden Jan-van-genten, Zeekoeten, Drieteenmeeuwen of Papegaaiduikers zorgen voor een spektakel waar een mens stil van wordt?

De plantenliefhebbers hopen we te verleiden met stukken maritieme heide of enkele zeldzaamheden die enkel op Orkney of Shetland terug te vinden zijn.

Bovendien gaat zowel op Orkney als Shetland de menselijke bewoning terug tot een flink eind in de prehistorie en het zou bijzonder jammer zijn als we deze oeroude monumenten zomaar links lieten liggen. Natuur en cultuur, hand in hand.

En daarnaast zijn er de ongelooflijk schitterende luchten met de “Simmer Dim” op Shetland. Tijdens de zomer gaat de zon er nauwelijks onder! Een droom voor fotografen en als natuurbeleving nog steeds hoog in ons vaandel staat, dan is onze komende zomerbestemming beslist dé ‘place to be’.

Praktisch:

• De reis gaat door van donderdag 2 juli t.e.m. maandag 13 juli 2009

• Wij reizen met het vliegtuig van Brussel naar Aberdeen en varen vandaar met de ferry naar Kirkwall (Orkney).

• Op dinsdag 7 juli varen we met de nachtboot naar Lerwick (Shetland) en we komen daar ’s anderendaags aan.

• Op zondag 12 juli verlaten we Shetland met een nachtelijke boottocht naar Aberdeen en daarna vliegen we weer naar België.

• Het verblijf zal soms in B&B’s zijn, soms in een hotel.

• Om de prijs wat te drukken huren we geen bus met chauffeur. We zullen minibusjes huren en ‘met eigen volk’ rijden.

• De prijs is (helaas) een zeer voorlopige raming, gebaseerd op de tarieven van 2008 en de (op dit ogenblik) gunstige wisselkoers van het Britse pond. Iedereen weet echter dat de koers van het pond opnieuw kan stijgen en het is zo goed als zeker dat de brandstoftoeslagen nog flink zullen doorwegen. Een voorzichtige raming brengt ons op ongeveer 1250 euro; (transport, verblijf, maaltijden op Orkney en Shetland zijn daarbij inbegrepen maar niet de maaltijden op de ferry’s).

• Wij werken voor de organisatie van deze reis samen met Aglaia Travels (Scheldevallei) uit Oudenaarde. (Verg. nr A 1831).

• **Inschrijven kan telefonisch op het nummer 055/31.75.37 van Michel Vander Vennet op zaterdag 18 oktober vanaf 8u00** (vóór het nieuwssein van 8 u wordt er niet opgenomen). Snel zijn is de boodschap, want het aantal plaatsen is beperkt tot 24 inschrijvingen, niet alleen omwille van het aantal busjes, maar ook omwille van de accommodatie (sommige hotels waren eind juli al volgeboekt voor volgend jaar!).

Drieteenmeeuwen *foto: Paul Vandenbulcke*

• Meer info over deze reis kan je ook al vóór de inschrijvingsdatum krijgen op hetzelfde telefoonnummer of op **m_vandervennet@hotmail.com**.

• Wie alvast even een voorproefje wil, kan terecht op volgende websites:

-http://natuur-forum.be/topic.asp?TOPIC_ID=5691

-http://www.visitorkney.com

19 maal Falsterbo

Norbert Desmet

De herfsttrek van onze zomervogels laat wellicht niemand onberoerd. We supporteren een beetje mee ieder jaar opnieuw: Tjiftjaf in de tuin, Buizerd in de lucht, zwaluwen dartel naar zuid. Veel kans dat een deel van de passanten reeds van ver komt, misschien wel van Zweden… En wie weet hebben ze daar geen delegatie vogelkijkers van hier ontmoet?

Al 19 keer trokken Gerard en Andrea in wisselend gezelschap in het najaar naar een magische plaats voor vogelijkers: Falsterbo met in de buurt Kolabacken, Foteviken en andere mooie Zweedse schoonheden. Alles wat aan vogels van noord naar zuid stoomt over Scandinavië verkiest daar de smalste oversteekplaats naar onze contreien en naar verder gelegen overwinteringplaatsen.

Vogeltrek vind ik een emotioneel gebeuren: sfeervolle herfstdagen en de naderende winter waarin overleven moeilijk wordt. Het is wegtrekken of sterven voor tal van soorten. Een samengaan van factoren (temperatuur, voedsel, instinct…) geeft het signaal. En zowel daar in Falsterbo als ook hier zien we die nietige wezentjes opboksen tegen weer en wind. Alleen is het ginds enorm uitvergroot! Er zijn dagen met tienduizenden Vinken en Kepen, een niet aflatende stroom, bijna een hele voormiddag lang. Er zijn de roofvogels: zonder aarzelen gaan Sperwers en Wespendieven de zee over als erg goede vliegers, soms tot een paar honderd per dag. Er zijn de 'zwevers' die soms dagen moeten wachten op de goede thermiek en dan daar zomaar wat rond hangen, 'hangbuizerden'… En dan plots zit het weer mee en glijden ze in schier eindeloze 'thermiekzuilen' over zee op weg naar muizenrijke winterpolders. De waarnemingsplaats bij uitstek is de punt van het schiereiland: ze hebben daar een lange aanloopstrook over een golfterrein. Daar verzamelen zich dan ook de vogelaars en de officiële Zweedse tellers. Daar waren we getuige van Zwarte mezen die verschrikt voor onze voeten in de struiken doken bij het zien van de zee. Moedig aanstormende Notenkrakers, die in vertwijfelde slagorde tot driemaal rechtsomkeer maken bij het zien van zoveel water. Sommige dagen passeert voor de kust een leger Eidereenden met zo af en toe een jager ertussen, of een 'specialleke' als een Steppenkiekendief, die zelfs door de koele Zweden op een indianendans wordt onthaald.

En is zoveel meer dat de reisgenoten van Gerard en Andrea daar meemaakten… en dat is ten koste van veel voorbereiding, want Zweden is duur en de

1 *Kepen*

2 *Knobbelzwanen*

3 *Buizerds*

4 *Veel volk op de heide in Falsterbo*

5 *Ruigpootbuizerd*

6 *Havik*

Foto's: Gerard Mornie

weg is lang. Wurm maar eten (en drank!!) voor een week in een reisbusje en stop daar nog eens acht man bij. Planning noemt men dat. We overleefden klapbanden, wiegende overzetboten en militaire quarantaine wegens verdenking van spionage, en ook de charme van de blonde Abba-achtige gastvrouw… en de snurkende kamergenoten… Ook de wijde omgeving werd verkend en sommige jaren werd Öland met zijn Kraanvogels en Zeearenden ingebouwd als extraatje. Het is des te meer genieten als je gewoon hier kan instappen en ginds ver gewoon de vogels kan afwachten, waarvoor dank van velen!

Je kunt naast het 'beleven' ook wat intenser het trekgebeuren volgen. Er is een fameus ringstation dat dagelijks opendeurdag houdt en waar je velerlei kleine zangvogels in de netten ziet bengelen voor ze geringd verder mogen. Het dorp zelf is een verzamelkroes van doortrekkers en vogelaars, waar velen onder ons hun eerste Kleine vliegenvanger zagen en in de straten de Boomvalk op zwaluwen zagen jagen. Er is een dagritme, de kleintjes eerst en naar de middag toe de grote, als de zon de heide opwarmt en voor thermiek zorgt. Er is ook een volgorde in vertrekken, steltlopers zijn steeds vroeg weg vanaf augustus daarbij vergezeld van o.a. de eerste Wespendieven, allemaal adulten. De jongen volgen later, iets dat ook bij veel andere soorten regel is. Je kunt je verdiepen in vliegbeelden, vluchtroepjes, zeldzaamheden, vliegwijzen en je kan ook gewoon proberen te tellen: meer dan duizend Buizerden, je kan er een sport van maken maar best niet wedden met de Zweedse officiële teller. Je kunt je zot fotograferen omdat ze zo dichtbij passeren, je kunt eindeloos kletsen met het internationale gezelschap of je gewoon verwonderen in dat bizarre volkje dat alleen vogels schijnt te kijken achter een 'vuurlinie' van telescopen. Je kunt er ook een golfbal ontmoeten met daarachter onverstoorbare Zweden, die de zaak al lang gewoon zijn. Je ziet er ook de Zweedse middelbare scholen passeren, alle leerlingen met een kijker om de hals (van de school!) en je kunt een beetje de welvaartstaat proeven, best op zicht want de consumptie is daar heel duur.

Je kunt er ook zelf eens heen gaan, er is een goede camping en wat andere logiesmogelijkheden en een goede reisroute. Half oktober is het bijna voorbij en dat kunnen we allemaal volgen op **skof.se/fbo**. En je krijgt als extraatje de strook hieronder met enkele foto's uit al die jaren door Gerard.

Ook al komen we er dit jaar niet, we gaan daar toch wel eens kijken op internet wat er bijvoorbeeld op 15 oktober nog gepasseerd is, een late Bastaardarend misschien, als er oostenwind was…

De mediawatcher

Bruintje de beer krijgt onverwachte hulp

Carla Bruni, de vrouw van Franse president, neemt het op voor de herintroductie van Bruine beren in de Pyreneeën. In een brief aan twee milieuorganisaties schrijft ze daarover: "Er moet in dit land niet gekozen worden tussen beren en mensen. We moeten een evenwichtige manier vinden om samen te leven". De brief kwam er enkele dagen nadat een minibusje in botsing kwam met een beer. (25-08-2008).

IJsberen

In augustus werden er ver buiten de kust van Alaska meerdere zwemmende IJsberen ontdekt, eentje bevond zich zelfs 90 km in volle zee. Eén van de gevolgen van de opwarming is dat het ijs waarop deze beren jagen verder smelt waardoor de dieren in moeilijkheden geraken. (30-08-2008).

Nog een beer

Twee Belgische twintigers die in de Zuidelijke Karpaten (Roemenië) kampeerden werden aangevallen door een Bruine beer. Ze kwamen er met een paar schrammen van af. In Roemenië leven nog zowat 5000 Bruine beren. (9-09-2008).

Canadese beer geveld

De Zwarte beer die een Belgische vrouw aanviel in het Canadese natuurgebied Lake Louise werd achteraf door een parkwachter gedood. De beer maakte aanstalten om ook de parkwachter aan te vallen. (31-07-2008).

Tijger geveld

Tijdens een bezoek aan een wildreservaat in het oosten van zijn land zag Poetin, premier van Rusland, hoe een Siberische tijger hun richting uitkwam. Hij greep meteen een verdovingsgeweer en velde de tijger. Ook een manier om populair te worden. Misschien een ideetje voor onze politici? Hoe verdoof je een haan en een leeuw? (2-09-2008).

Koe geveld: 'Less meat, less heat'

Onze vleesconsumptie vertegenwoordigt 18 % van de globale broeikasuitstoot, dat is meer dan het wegtransport! Voor de productie van de veevoeders worden er massaal wouden gekapt en de dieren zelf produceren allerlei schadelijke gassen zoals methaan, een belangrijk broeikasgas. Het vervoer en de vleesverwerking zelf slorpen veel energie op. Een dag per week geen vlees betekent bijna de helft van de besparingen die Vlaanderen moet realiseren om de Kyoto-doelstellingen te halen. (01-09-2008, 08-09-2008).

Brulkikker geveld

In verschillende Kempense natuurgebieden verstoort de Brulkikker, een exoot, het natuurlijke evenwicht. In het voorjaar werden jonge Snoeken uitgezet om het evenwicht te herstellen. (26-08-2008).

Lekker slaatje, kok bijna geveld

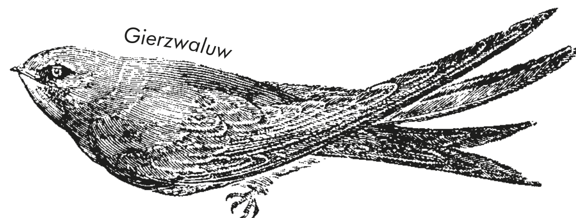
Een bekende topkok verwarde in een kooktijdschrift een onschuldig kruid met Bilzekruid, een gevaarlijke giftige plant. (05-08-2008).

Lekkere paddenstoel, schrijver bijna geveld

Nicholas Evans (58), de schrijver van de bestseller 'De Paardenfluisteraar', is opgenomen in het ziekenhuis nadat hij giftige paddenstoelen had gegeten. Evans en zijn vrouw Charlotte waren op bezoek bij haar broer en schoonzus in Schotland en plukten de paddenstoelen tijdens een wandeling. Hun ervaring(?) liet hen blijkbaar in de steek, want het ging om een uiterst giftige soort: de Fraaie gifgordijnzwam (*Cortinarius orellanoides*). Evans verkeerde een dag in levensgevaar. De twee stellen krijgen nog steeds nierdialyse; het zal pas later duidelijk worden of hun nieren blijvende schade hebben opgelopen. (Paddenstoelenflits Natuurpunt, 9-09-2008).
Een juf van mijn zoon beweerde ooit in de klas dat "alle paddenstoelen met witte steel eetbaar zijn". Ze had het duidelijk zelf niet uitgetest.

Gierzwaluwen geveld

Bij de afbraak van oude magazijnen in Antwerpen sneuvelde een kolonie Gierzwaluwen. Er werd een proces verbaal opgesteld omdat het beschermde vogels zijn die tijdens het broedseizoen niet mogen verstoord worden. (9-07-2008).

Stap achteruit, Darwin geveld…

Een van de actiepunten van Sarah Palin, Republikeins kandidaat vice president, is de verplichte invoering van het creationisme op de scholen. Straks draait de zon ook weer rond de aarde die plat is…

Serres Deinze

De gemeenteraad van Kruishoutem gaf een gunstig

advies voor de inplanting van het serre-complex in het grensgebied tussen Deinze en Kruishoutem. Ze stelt wel als voorwaarde dat er een ononderbroken winterhard (paplaurieren?) groenscherm met een breedte van minimum 10 meter langs de Karreweg gerealiseerd wordt. Voor Kruishoutem hoeft de nog intacte open ruimte van ruim 30 ha dus blijkbaar niet. (17-07-2008).

Industrie Deinze

Niet ver van bovenvermeld serrecomplex wil de provincie tussen de Gaverse steenweg en Oudenaardse steenweg de industriezone De Prijkels fors uitbreiden. Als je Deinze uitrijdt richting Kortrijk of richting Gent rijd je al voortdurend tussen de bebouwing. Binnenkort zal dit dus ook het geval zijn richting Oudenaarde. Dat heet dan duurzame ruimtelijke ordening. (9-09-2008).

Terugkeer van de vis

In de Schelde boven Antwerpen zwemmen er weer 54 vissoorten rond, dat is evenveel als in 1900. De betere waterkwaliteit komt er niet alleen door de waterzuivering maar ook door de aanleg van bijkomende slikken en schorren die het zelfreinigende vermogen van de rivier verhogen. (8-07-2008).

In Bachte-Maria-Leerne (Deinze) wordt de Rekkelingebeek gesaneerd. De beek is belangrijk voor het visbestand in de Oude Leie. (23-08-2008).

De Vlaamse overheid werkt samen met het provinciebestuur aan het herstel van de vismigratie op de Zwalm en de Maarkebeek. Hiervoor werden al enkele vismigratieknelpunten aangepakt en er staan enkele nieuwe projecten op stapel. De realisatie van een visdoorgang aan de Zwalmmolen, het laatste migratieknelpunt op de Zwalm, wordt nu voorbereid, net als de twee vismigratieknelpunten op de Maarkebeek. Daarenboven is er nog onderzoek aan de gang om een oplossing te vinden voor twee migratieknelpunten in de Molenbeek in Velzeke, een zijbeek van de Zwalm. Door deze maatregelen zou de populatie vis op de beken moeten verhogen. (4-09-2008).

Na de Wonderbra de Batbra?

Een Britse tiener dacht dat haar GSM vibreerde maar vond tot haar verbazing een babyvleermuis in haar beha. Het dier (een mannetje?) moet in de beha zijn gekropen toen die aan de wasdraad hing. Toch ook wel een rare plaats voor een GSM? (9-07-2008).

Fazant

In Hingene (Antwerpen) werd een illegale fazantenkwekerij aangetroffen. De kwekerij was beveiligd met camera's en prikkeldraad. (27-06-2008).

In de ban van de maïs

Hier en daar afficheren toeristische borden in welke streek of landschap je je bevindt. Rijdend door Vlaanderen (en elders…) duiden tegenwoordig bordjes aan door welke variëteit van maïs je rijdt, van landschap is geen sprake meer. Deze enorme oppervlaktes maïs zorgen ook overal voor gevaarlijke verkeerssituaties met soms dramatische gevolgen zoals het dodelijke ongeval van een mountainbikester te Beernem (19-08-2008).

In Frankrijk trekt men in enkele streken met helikopters ten strijde tegen de Maïswortelkever. Deze kever, afkomstig uit Noord-Amerika bedreigt de maïsvelden en wordt behandeld met uiterst giftige producten. De al zo geplaagde imkers houden hun hart vast.

Temik

In Sint-Lievens-Houtem werd er bij herhaling Temik gevonden, een levensgevaarlijk gif. Het werd vermoedelijk gebruikt om de Vos te bestrijden. Een hond likte aan het gif en stierf een uur later. (2-07-2008).

Grauwe en andere kiekendieven in de kouters op het interfluvium van Schelde en Leie

Guido Tack

Er werd reeds eerder door N. Desmet gewezen op de rol die de kouters in de regio spelen voor op trek pleisterende en overwinterende Blauwe kiekendieven, met de kouters op het interfluvium van Schelde en Leie rond Wannegem als absolute uitschieter (1). Het betreft dan meer bepaald het ganse complex van ongeveer 6.000 ha, begrensd door de bebouwing

Bruine kiekendieven *foto: Paul Vandenbulcke*

van Kruishoutem, Lozer, Ouwegem, Heurne, Eine, Bevere, Petegem, Elsegem, Wortegem en Nokere. Landschapsmorfologisch bestaat dit gebied voor ongeveer 65 % uit grootschalig akkerland (kouters) met verspreide bewoning. De rest van het complex wordt voor ongeveer 25 % ingenomen door parallelle beekvalleien inclusief hun steilrand, met grasland, bosjes, kasteelparken en KLE's. In één van die beekvalleien ligt ons reservaat Rooigembeekvallei te Mullem-Huise. Geconcentreerde bebouwing (de dorpskernen van Wannegem, Lede, Huise, Mullem, Ooike en Moregem, die binnen het complex gelegen zijn) neemt ongeveer 10 % voor haar rekening. Het tweeledige landschapsbeeld -grootschalig akkerland op de ruggen/kleinschalige beekvalleien- gaat er in de kern terug tot in de vroege middeleeuwen, maar is aangescherpt tijdens de grote middeleeuwse ontginningen (10e-13e eeuw) en tijdens de ruilverkavelingen (20e eeuw). De grootste open kouters (zonder verspreide bewoning) zijn van de grootteorde van 150-200 ha (Zijldegemkouter tussen Kruishoutem en Wannegem, Kolpaart tussen Huise en Ouwegem, Elsakker tussen Eine en Lede). Hun hoogste punten bewijzen hun nut op de trektellingen. De rol van het ganse complex voor Blauwe kiekendieven moet ruimtelijk in relatie gezien worden met de Scheldevallei, en in het bijzonder met ons reservaat Langemeersen te Petegem-Bevere, waar de vogels eveneens jagen en vermoedelijk ook hun slaapplaatsen hebben.

Een verwerking van alle kiekendiefwaarnemingen in dit complex sinds de start van de website van de Vogelwerkgroep VA+ in 2006, aangevuld met andere gegevens (2), bevestigt het reeds eerder geschetste beeld voor Blauwe kiekendief. De waarnemingen starten in september, nemen geleidelijk aan toe om te pieken in januari, en nemen dan geleidelijk aan weer af tot mei. Dit betekent dat er ook exemplaren 'blijven plakken' na de terugtrek die normaal in maart gesitueerd wordt. Daarnaast maakt deze verwerking duidelijk dat het gebied ook een belangrijke rol speelt voor Bruine en niet in het minst Grauwe kiekendief (bijlage I Vogelrichtlijn).

Bruine kiekendief

De waarnemingen van Bruine kiekendief starten mondjesmaat in februari en maart, nemen toe in april, pieken in mei, houden een hoog niveau aan in juni, juli en augustus, en doven uit in september. Betreft het hier enkel doortrekkers en zwervende zomervogels, of is er ook een relatie met het mislukte broedgeval deze zomer in het rietveld aan de centrale in Ruien en de broedpoging in de Langemeersen? Doet het koutercomplex voor deze vogels dienst als foerageergebied? De kouters waarvan hier

Grauwe kiekendief, mannetje *foto: Gerard Mornie*

sprake liggen in elk geval binnen de aangenomen actieradius van 8 km rond het nest. Bovendien moet worden opgemerkt dat er in 2003 een mogelijk broedgeval was van Bruine kiekendief binnen het complex zelf, met name op de Rooigemkouter tussen Huise, Mullem en Lede (3). Er waren diverse avondwaarnemingen van jagende kiekendieven in

dezelfde buurt, o.a. van een koppel met een juveniel op 22 juli. Dat jaar waren er geen indicaties voor een broedgeval in de Scheldevallei

Grauwe kiekendief

En dan zijn er nog de waarnemingen van Grauwe kiekendief de voorbije jaren, met als trieste voorlopige eindpunt de vondst van een dood ex. begin juli jongstleden (4). Alle waarnemingen, zowel in 2006, 2007 als 2008 dus, zijn gedaan in mei en juni, m.a.w. in het broedseizoen. Er is in mei een overlap met de waarnemingen van Blauwe kiekendief. Gezien de gelijkenissen tussen beide soorten kan er bij sommige meldingen verwarring zijn opgetreden. De waargenomen Grauwe kiekendieven in 2008 waren meestal wijfjes of onvolwassen vogels (vaak tweede kalenderjaar), maar er werd ook een mannetje gemeld. De laatste waarnemingen van dit jaar betroffen een jagende ringtail op 25 en 30 juni. De vogel die dood werd aangetroffen was een 2e of 3e jaars wijfje.

Betreft het hier zwervende vogels, al of niet elders bij een broedpoging gestoord? Heeft het complex potentie als broedgebied? De dichtstbijzijnde stabiele broedpopulaties bevinden zich in open akkergebieden in N-Nederland en N-Frankrijk (5). In België bevinden zich sinds kort 6-7 broedkoppels in het Waalse deel van Haspengouw, tot 1999 was de situatie er vergelijkbaar met de onze (6). In Vlaanderen zijn de enige twee gebieden met een min of meer constante aanwezigheid van Grauwe kiekendief tijdens het broedseizoen gedurende de laatste paar jaren een open akkergebied in het Vlaams-Brabantse deel van Haspengouw (rond Hoegaarden) en het complex waarvan hier sprake (7). De open akkergebieden van Haspengouw zijn veel grootschaliger dan op het interfluvium van Schelde en Leie, maar naast de landschapsschaal spelen een rist andere factoren een rol die een gebied over een kritische drempel kunnen heen helpen als Grauwe kiekendiefbiotoop (8). Het aandeel graan binnen het akkerareaal moet hoog zijn, maar bij wintergranen, vooral wintergerst, moet opgepast worden voor het uitmaaien van nesten (ze worden al begin juli gepikdorst). Daarnaast is de aanwezigheid van brede bermen, grasstroken, braakliggende overhoekjes etc. blijkbaar essentieel. Het valt op dat er in ons complex nog relatief veel brede bermen aanwezig zijn langs wegen en grachten. In die zin kunnen ook de grasstroken die in het complex in kwestie door landbouwers zijn aangelegd in het kader van beheersovereenkomsten en erosiebestrijding van cruciaal belang zijn. Braaklegging en deelname aan het akkervogelproject (winterstoppelbraak) kunnen eveneens hun bijdragen leveren. Belangrijk is dat deze veelheid aan maatregelen die vanuit diverse doelstellingen wordt uitgevoerd ook als ecologische infrastructuur functioneert voor enkele kritische soorten in deze open akkergebieden. De vraag kan ook gesteld worden of de afwisseling van kouters op de ruggen met smalle, grazige beekvalleien een rol speelt.

Al deze factoren dragen bij tot het instandhouden van het voedselaanbod, sowieso een cruciale factor (9). Het aandeel van knaagdieren, in onze regio vooral Aardmuis, in het dieet is aanzienlijk maar schommelt afhankelijk van het aanbod. Daarnaast spelen akkervogels, zoals Graspieper, Veldleeuwerik, Kievit en Patrijs een belangrijke rol, net als (jonge) Haas. Iedereen die het gebied recent heeft gefrequenteerd weet dat naast de aanwezigheid van kiekendieven ook het redelijk goed standhouden van Graspieper en Veldleeuwerik er opvalt. Er broeden vrij veel Kieviten. Maar bovenal halen Patrijs en vooral Haas hier dichtheden die beduidend hoger liggen dan elders in de regio en vermoedelijk ver daarbuiten. Het bestand van deze laatste soort is er sinds een vijftal jaren werkelijk fenomenaal hoog, volgens diverse zegslieden onovertroffen in de voorbije decennia!

Grauwe kiekendief, wijfje *foto: Gerard Mornie*

Als het gebied verder Grauwe kiekendieven tijdens het broedseizoen blijft aantrekken moet er een strategische keuze worden gemaakt. Ofwel volgen de plaatselijke waarnemers alles ‘in stilte’ op, zoals dat dikwijls het geval is bij ‘kritische’, zeer zeldzame soorten. Ofwel wordt er open kaart gespeeld met andere betrokkenen, met name landbouwers en jagers. De vondst van het dode exemplaar werd door een landbouwer gemeld aan een collega die eveneens gekend is als man met hart voor natuur en ornitoloog. Het resultaat van de autopsie op het dode ex aan de UGent geeft ontbering als doodsoorzaak,

maar toonde ook een gat in de vleugel en een gebroken poot aan. Hoewel er geen hagel werd aangetroffen is de meest plausibele uitleg toch dat de vogel was aangeschoten, hierdoor niet meer kon vliegen en dus niet meer aan eten toekwam. Hoe dan ook zullen jagers en jachtwachters de kiekendievenaanwezigheid, vooral tijdens het broedseizoen (patrijzen- en fazantenkuikens!) wel met de nodige argwaan volgen. Landbouwers en jagers zijn in elk geval perfect op de hoogte, de kiekendieven vallen nu eenmaal sterk op. Om die reden pleiten we ervoor om de toestand in alle openheid goed op te volgen, niet enkel door de waarnemers van ter plaatse. Dit kan leiden tot een ontradend effect bij lieden met slechte bedoelingen. En als de aanwezigheid in het broedseizoen aanhoudt, kunnen we best met landbouwers en jagers in dialoog gaan met het oog op een optimale bescherming van de soort en zijn nestbiotoop. De ervaring in andere Europese regio's rond Grauwe kiekendieven heeft aangetoond dat dit kan lonen, en de samenwerking in het kader van het akkervogelproject heeft terzake toch wat 'oude muren' gesloopt.

(1) Desmet, N., 2008, Blauwe kiekendieven, Meander, apr-mei-jun 2008, 24-26.
(2) Niet gepubliceerde waarnemingen van X. Coppens en mezelf.
(3) Niet gepubliceerde gegevens van X. Coppens. Er was in 2005 een gelijkaardig geval op een kouter te Arc-Ainières, niet zo ver over de taalgrens (mond. med. N. Desmet).
(4) Mondelinge mededeling X. Coppens. Het kreng werd onderzocht door D. Packet en op het lab van prof. Tavernier (UGent), nadat het door de Cel Handhaving van het ANB na klachtmelding werd binnengebracht.
(5) Zie voor de Nederlandse situatie o.a. http://grauwekiekendief.nl/index2.php.
(6) Zie o.a. http://environnement.wallonie.be/ong/refuges/cirpyg.html. In 1988 werd er door Filip Verbelen balts van Gauwe kiekendief waargenomen op Baaigemkouter (mon. med. L. Menschaert).
(7) Mondelinge mededeling W. Faveyts, celhoofd soortenbescherming ANB, via X. Coppens.
(8) Idem.
(9) Zie voor de uitgebreide resultaten van prooionderzoek in Nederland http://grauwekiekendief.nl/index2.php

Een derde Belgische planten- en diersoorten is bedreigd

Momenteel is een derde van de Belgische planten- en diersoorten met uitsterven bedreigd. 'Als de overheid niets doet, zal ik je over 25 jaar zeggen dat de meerderheid daarvan verdwenen is', zegt Marc Herremans van Natuurpunt.

Bedreigd zijn 36 procent van de zoogdieren, 25 procent van de vogels, 71 procent van de reptielen en 60 procent van de amfibieën. Hetzelfde geldt voor 23 procent van de vissen, 48 procent van de libellen, 60 procent van de dagvlinders en 29 procent van de hogere plantensoorten. Dat blijkt uit cijfers van de directie Statistiek van de FOD Economie.

"Qua vlinders zijn wij het zwartste gat van Europa", zegt Marc Herremans van Natuurpunt. "Nu zeggen wij al tegen onze kinderen: **"Kijk een vlinder!"** Terwijl toen wij klein waren we er op korte tijd veel zagen in de tuin. Vlinders hebben bloemen nodig om nectar uit te halen, maar ook planten om hun eieren te leggen. Als die twee niet dicht bij elkaar staan, klopt de puzzel niet meer."

De achteruitgang van heel wat soorten heeft tal van oorzaken. De belangrijkste zijn landschapsversnippering, -verschraling en vermesting. Maar ook de lagere grondwaterstand speelt mee. Die staat door drainage 1 meter lager dan midden vorige eeuw.

De afname van de biodiversiteit blijft bovendien nog steeds doorgaan. "Ik heb niet de indruk dat de afname van soorten vertraagt", zegt Herremans. "Het grote probleem is dat we daar geen cijfers over hebben in België. Het enige wat we doen is soorten oplijsten die uit de boot vallen. Bel me over 25 jaar nog eens en dan zal ik zeggen dat helaas de meerderheid van de nu bedreigde soorten weg is."

Volgens Herremans vindt de politiek de biodiversiteit te weinig belangrijk. "Jaren geleden heeft de overheid grote eenheden natuur afgebakend en gesproken over verwevingsgebieden in de landbouw. Maar die maatregelen zijn nooit geimplementeerd. Als amper 3 procent van je landoppervlak natuur is en je daarmee moet zorgen dat 100 procent van je biodiversiteit behouden blijft, wens ik je veel succes."

Lees op p. 30 meer over biodiversiteit op lokaal vlak!

IWG: Invertebratenwerkgroep 'Lampyris'
JNM: Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming
KBE: Kern Werkgroep Bos t'Ename
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
SV: Natuurpunt afdeling Scheldevallei
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*.
VWG: Vogelwerkgroep (vroeger WVO)
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
ZIN: Natuurpunt afdeling Zingem
ZV: Natuurpunt afdeling zwalm.vallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep

Zaterdag 04 oktober 2008

■ **NWB: Plantenstudiedag in de vallei van de Ourthe.** Gids: André Van den Bergh, tel. 052/35.05.18. Samenkomst aan de kerk van Esneux (prov. Liège) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok G7-13-32, met de Ourthe en enkele oude steengroeves, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 5 oktober 2008

■ **VA: Familiale landschapswandeling rond de Koppenberg**. Gids: Koen De Hullu, tel. 0475/45.19.01. Samenkomst om 14u aan de kerk te Melden. Aandacht voor het landschap en eerste herfstverschijnselen. Einde om 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

■ **SL: Ruige veldtrip in de Zeverenbeekvallei.** Gids: Xavier Coppens, tel. 0476/60.37.85. Samenkomst om 14 u aan de kerk van Wontergem. De natte ruigten van de Zeverenbeekvallei zijn erg typisch en herbergen enkele fraai bloeiende soorten. In een zonnige nazomer zijn ruigten vaak op hun mooist. We wroeten ons, zoals David Attenborough in BBC-stijl doet, een weg naar het hart van dit natuurgebied en gaan ons verwonderen over al dat moois. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: Lange broeken en laarzen aangeraden.

■ **RO+ RLVA+ Gezinsbond: Familiale natuurwandeling in het reservaat 'de Pyreneeën' te Ronse.** Gids: Philippe Moreaux, tel. 0476/49.24.61 of 055/21.88.87. Wandelingen om 14u, 14u30 en 15u vanaf het Hof ter Guchten, Rotterij te Ronse. Nadien mogelijkheid tot het nemen van een versnapering in het Hof ter Guchten. Meebrengen: Laarzen of goed schoeisel.

Donderdag 9 oktober 2008

■ **IWG: Pissebedden, Ronny De Clercq.** Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in 'de Zonnebloem', Parkstr. 25, Oudenaarde. Een avond over muurzwijntjes, steenluizen, keldermotten, kortom Pissebedden! Woorden zoals vastklampers, oprollers en renners krijgen voor het eerst in je leven een nieuwe betekenis. Gegarandeerd met levende dieren en deskundige uitleg van Ronny.

Zaterdag 11 oktober 2008

■ **RO: Flora van de stadsrand van Ronse, deel 2.** Gids: Karel De Waele, tel. 09/386.45.60. Samenkomst om 14u aan de parking van de Veemarkt (vlakbij het secretariaat van RLVA, de bibliotheek en bij de rotonde – Square Eugène Soudan - waar de baan naar Brakel – Ninovestraat - begint). Einde om 17u. We kammen hok E2-58-23 met de Molenbeek uit. De ganse namiddag studie van de flora van één km², waarbij diverse determinatiewerken gebruikt worden en aldus verschillende velddeterminatiekenmerken van de flora aangeleerd worden. Ook voor geïnteresseerde beginners. Meebrengen: laarzen, loep, flora's.

■ **ZV + JNM: Beheerswerken in natuurgebied Vossenhol (Middenloop Zwalm).** Verantwoordelijke: Jan François, tel. 09/361.03.00. Afspraak om 9u aan het perceel in de Vossenholstraat te Zottegem. Afvoeren van het maaisel van het oudste perceel. Einde rond 17u. Meebrengen: laarzen of stevig schoeisel, riek en picknick. Drank wordt voorzien door Natuurpunt zwalm.vallei.

Zondag 12 oktober 2008

■ **Viering 40 jaar Natuurvereniging in onze regio in de 'Mastbloem' te Kruishoutem.**

Zaterdag 18 oktober 2008

■ **NWB: Plantenstudiedag van de stadsflora van Mechelen.** Gids: Anne Ronse. Samenkomst aan het station van Mechelen-Nekkerspoel (prov. Antwerpen) om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in kmhok D4-27-44, met het oude stadscentrum, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2009. Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan André Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel. 052/35.05.18, e-mail: andre.vandenbergh@skynet.be. Botanisten van onze regio kunnen voor kostendelend vervoer contact nemen met Karel De Waele (tel. 09/386.45.60).

Zondag 19 oktober 2008

■ **RO: beheerswerken in het reservaat Tombeele-Pyreneeën.** Voor de praktische organisatie vooraf contact opnemen met Philippe Moreaux, tel. 055/21.88.87 Samenkomst om 14u aan de Paterskerk te Ronse. Meebrengen: schop, laarzen, werkhandschoenen.

Donderdag 23 oktober 2008

■ **IWG: Determineren Pissebedden, Ronny De Clercq.** Info: Anne Fobert 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 in de Woeste Hoogte, Hotondstr. 2, Ronse. Het echte werk, het op naam brengen van onze meest voorkomende én zeldzamere soorten pissebedden.

Zaterdag 25 oktober 2008

■ **KBE: Werkdag in het bos t' Ename.** Begeleider: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Jean De Lafonteyne tel. 0495/632591. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat te Mater. Einde omstreeks 17u.

■ **SL+OUD: Diavoordracht: 'De Grote Trek': reisverhaal dwars door Kenia en Tanzania.** Alexander Van Braeckel en Tine Degezelle brengen ons hun reisverslag van Kenia en Tanzania. Een aankondiging met foto's vindt u op de achterflap van dit nummer. De opbrengst van deze dia-avond gaat volledig naar ons reservatenproject 'De Langemeersen' in Wortegem-Petegem. Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom € 2,50 (max. € 5 per gezin).

Zondag 26 oktober 2008

■ **SL: Landschapswandeling te Wannegem-Lede.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 14u aan de oude gemeenteschool in de Wannegem-Ledestraat (baan van Wannegem naar Lede). Familiale wandeling met aandacht voor landschap, fauna en flora en evt. vogeltrek. Meebrengen: Stevig schoeisel, verrekijker.

Vrijdag 31 oktober tot zondag 2 november

Herfstweekend op Schouwen-Duiveland (volzet). Begeleider: Karel De Waele.

Donderdag 6 november 2008

■ **IWG: Determineren Spinnen,** Bryan Goethals. Info: Anne Fobert 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 in de Woeste Hoogte, Hotondstr. 2, Ronse. De verzamelde spinnen van Paddenbroek worden onder de loep (lees stereomicroscoop) gelegd. Met later op de avond een uitvoerige bespreking van de verschillende soorten gevonden in het Paddenbroek.

Vrijdag 14 november 2008

■ **ZIN: Beheerswerken op Grootmeers.** Verantwoordelijke André Vandecapelle, tel 09/384.29.73 of GSM 0498/45.93.42. Samenkomst om 8u30 aan de Zingembrug kant Zingem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, zaag, kapmes of bijl, werkhandschoenen.

Zaterdag 15 november 2008
DAG VAN DE NATUUR

■ **KRB: Dag van de Natuur in Het Burreken.** Verantwoordelijke: Filip Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 9u aan Perreveld N°14 te Zegelsem. Voor wie de handen uit de mouwen wil steken een mooie gelegenheid. Hooilandbeheer, vrijhouden van het wandelpad, maaien van een ingesloten veldje. Aanplanten van houtkanten en onderhoud van het begrazingsblok. 's Middags zijn soep en broodjes voorzien.Einde omstreeks 16 u. Meebrengen: laarzen, zeis, hark.

■ **SV: Herplanten van bomen in natuurgebied aan de Eikstraat te Dikkelvenne.** Verantwoordelijke: Jacques Vanheuverswyn, tel. 09/324 09 42. Samenkomst om 9u aan de kerk van Dikkelvenne. Een 100-tal jonge boompjes zijn na 2 jaar aan vervanging toe. We herplanten deze nieuwe bosaanplant met nieuw plantgoed en herstel van de mantelzoom met struiken waar nodig. Opruimen takken, bijwerken afsluiting. Meebrengen: laarzen, spade.

■ **ZIN: Beheerswerken in en rond Grootmeers.** Contactpersoon: André Vandecapelle, tel. 09/384.29.73 of 0498/45.93.42. Samenkomst om 8u30 aan de Zingembrug kant Zingem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, zaag, kapmes of bijl, werkhandschoenen.

■ **RO: Boomplantactie in samenwerking met gezinsbond Ronse en het stadsbestuur van Ronse.** Contactpersoon: Philippe Moreaux, tel. 0476/49.24.61. Afspraak om 14u aan het einde van de Jagersstraat. Een boom in het geboortebos in Ronse is een mooie herinnering voor later. De gezinsbond voorziet een hapje en een drankje. Einde rond 17 u.

Woensdag 19 november 2008

■ **VA: Braakballen pluizen voor beginners en voor gevorderden.** We proberen iedereen wegwijs te maken in het pluizen (dus geen drempelvrees!) en tegelijk met de gevorderden wat van de bulkvoorraad te verwerken. Materiaal ter plaatse, loep nuttig. Om 20 u in het vergaderlokaal Bos t'Ename. Info: Norbert Desmet 0494/65.33.91 en Rik Desmet 0497/87.56.14.

Donderdag 20 november 2008

■ **IWG: Determineren inventarisatieproject Paddenbroek.** Info: Anne Fobert 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 in de Woeste Hoogte, Hotondstr. 2, Ronse. Tijdens deze vergadering determineren we hoofdzakelijk ongewervelden van ons lopend inventarisatieproject. Zelf meegebrachte invertebraten determineren we natuurlijk ook. Eventueel mee te brengen: bino en determinatiewerken.

Zaterdag 22 november 2008

■ **SV: Powerpointvoorstelling 'Zuid-Afrika, Zimbabwe, Uganda en Rwanda in vogelvlucht'.** Tom Embo en Wim Van den Bossche brengen ons verslag van hun avontuurlijke reis doorheen zuidelijk Afrika. De opbrengst van deze dia-avond gaat naar het Sumatra-project van Natuurpunt. Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom € 2,50 (max. € 5 per gezin).

Zondag 23 november 2008

■ **OUD: Landschapswandeling in de Rooigembeekvallei.** Gids: Gunther Groenez, tel. 0486/16.74.30. Samenkomst om 9u aan de kerk van Mullem. Dit jonge reservaat (eerste aankopen in 2005) bevindt zich op een absolute hotspot voor de bourgondische, romantische en rust zoekende wandelaar. Het heeft mede hierdoor heel wat natuureducatief potentieel en vormt bovendien de groene kern van een met kleine landschapselementen bezaaid open landschap. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: verrekijker, laarzen of waterdicht schoeisel.

Zaterdag 29 november 2008

■ **KBE: Werkdag in het bos t' Ename.** Begeleider: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Jean De Lafonteyne tel. 0495/632591. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat te Mater. Einde omstreeks 17u.

Zondag 30 november 2008

■ **SL: Familiale natuurwandeling in de Latemse meersen.** Gids: Tom Embo, tel. 0478/31.50.76. Samenkomst om 14u aan het gemeentehuis links van de kerk van St.-Martens-Latem. Kennismaking met het meersenlandschap aan de voet van de landduinen, met de meanderende Leie en de kronkelende Meersbeek. Landschap dat menig kunstenaar geïnspireerd heeft en waar enkele jaren geleden een Natuurinrichting doorgevoerd is door VLM in samenspraak met de gemeente en Natuurpunt. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

Donderdag 4 december 2008

■ **IWG: Kartering,** Gerda Achtergaele. Info: Anne Fobert, tel. 055/21.01.37. Samenkomst om 20u in 'de Zonnebloem', Parkstr. 25, Oudenaarde. Een avond over karteringshulpmiddelen en methoden om gegevens van gevonden invertebraten in kaart te brengen. Een compleet overzicht van de bestaande systemen. Als ik een beest vind, hoe moet ik zijn vindplaats definiëren en/of doorgeven?

Zondag 7 december 2008

■ **SL: Familiale landschapswandeling te Nokere.** Gids: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Samenkomst om 14u aan de kerk te Nokere. Landschapswandeling in de omgeving van het Kordaelbos, met aandacht voor het daar uitgevoerde hakhoutbeheer. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

Dinsdag 9 december 2008

■ **VA: Braakballen pluizen voor beginners en voor gevorderden.** We proberen iedereen wegwijs te maken in het pluizen (dus geen drempelvrees!) en tegelijk met de gevorderden wat van de bulkvoorraad te verwerken. Materiaal ter plaatse, loep nuttig. Om 20 u in het vergaderlokaal Bos t'Ename. Info: Norbert Desmet 0494/65.33.91 en Rik Desmet 0497/87.56.14.

Zondag 14 december 2008

■ **RO+ VWG: watervogels observeren in Uitkerke en de Zeebrugse achterhaven.** Contactpersoon: Philippe Moreaux tel. 0476/49.24.61 of 055/21.88.87. Samenkomst om 8u aan het station te Ronse of om 8u30 aan de kerk te Eke. Einde omstreeks 18 uur. We beginnen in de Zeebrugse Achterhaven, in de namiddag naar Uitkerke en eindigen te Blankenberge haven bij de Steenlopers en

Paarse strandlopers. Er is uiteraard mogelijkheid vroeger te stoppen. Meebrengen: laarzen, verrekijker, vogelgids, picknick.

Donderdag 18 december 2008

■ **IWG: Determineren inventarisatieproject Paddenbroek:** afsluiting. Info: Anne Fobert 055/21.01.37. Samenkomst om 19u30 in de Woeste Hoogte, Hotondstr. 2, Ronse. Afsluiting van ons project en bespreking van de vorm van publicatie. Wat moet er nog gebeuren, zijn alle gegevens al verwerkt, conclusies?

Zaterdag 20 december 2008

■ **SV: Powerpointvoorstelling 'Onderwaterbeelden van dicht bij huis tot de verre tropische zeeën'** door Patrick Decaluwé. Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom € 2,50 (max. € 5 per gezin). Zie ook de aankondiging op de achterkaft in dit nummer.

Zondag 21 december 2008

■ **ZV+ VWG: Op zoek naar overwinterende watervogels in de Scheldevallei.** Gids: Bart Magherman, tel. 09/360.09.99. Samenkomst om 9u30 op de brug van Zingem-Nederzwalm. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: laarzen, verrekijker en vogelgidsen.

Zaterdag 27 december 2008

■ **KBE: Werkdag in het bos t' Ename.** Begeleider: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Jean De Lafonteyne tel. 0495/63.25.91. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat te Mater. Einde omstreeks 17u.

Zondag 28 december 2008

■ **SV+VWG: Vogeltocht naar de Braakman in Zeeuws-Vlaanderen.** Gids: Jacques Vanheuverswyn, tel. 09/324.09.42. Samenkomst om 7u30 aan de kerk van Eke. Kostendelend rijden. Observatie van watervogels, ganzen, … Einde omstreeks 16u30. Meebrengen: vogelgidsen, verrekijker (evt. telescoop), warme kledij, laarzen of goed schoeisel, picknick, drank.

Woensdag 14 januari 2009

■ **VWG: Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep in het Stedelijk Centrum te Heurne**, o.l.v. Paul Vandenbulcke, tel 0475/34.65.86. Aanvang om 20u. Einde rond 22u30. Op deze bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) zul je ongetwijfeld nieuwe zaken bijleren. Sedert het pure vergaderen op een ander moment plaatsvindt, staat alles in het teken van vogels en vogelkijken. Er worden enkele voorstellingen gebracht, die kunnen gaan over diverse thema's: determinatie, reisverslagen, projectresultaten,… Dit zowel voor de beginnende vogelkijker als de meer gevorderde. De exacte inhoud kan minstens een week op voorhand gevonden worden bij 'activiteiten' op onze VWG-website: http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/

Vrijdag 16 januari 2009

■ Gezamenlijke nieuwjaarsreceptie van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* en MOW met een hapje en drankje vanaf 19u30 in de parochiezaal te Leupegem op het Sompelplein in Oudenaarde. Graag vooraf een seintje aan MOW vzw, Kattestraat 23 in Oudenaarde, tel. 055/30.96.66, info@milieufrontomerwattez.be

Zondag 18 januari 2009

■ **SV+VWG: Vogeltocht voor beginnende vogelkijkers te Zingem.** Gids: Jacques Vanheuverswyn, tel 09/324.09.42. Samenkomst om 8u30 aan de Scheldebrug te Zingem. Einde om 11u30. We tellen Spettekraai, Weiput en Grooten Bulck. Meebrengen: verrekijker, laarzen, vogelgids.

■ **SL+SV+VA: Nieuwjaarswandeling te Lede.** Gids: André Wandels, tel. 09/383.66.25. Samenkomst om 14u aan de oude gemeenteschool, Wannegemledestraat te Lede. We wandelen in het mooie landschap te Lede. Einde omstreeks 17u. Nadien wordt er een drankje aangeboden in de oude gemeenteschool. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

Zondag 25 januari 2009

■ **SV+ VWG: Vogeltocht naar Zeeland (NL).** Gidsen, Nico Geiregat, tel. 0473/93.32.33 en Paul Vandenbulcke tel. 0475/34 65 86. Vertrek om 6u30 aan de kerk te Eke. Kostendelend rijden. Einde vanaf 18u. Meebrengen: warme winddichte kledij, waterdicht schoeisel, verrekijker, vogelgidsen en picknick (incl. drank) die we ergens langs de baan of in een kijkhut nuttigen.

Zaterdag 31 januari 2009

■ **SV: Diavoordracht over de fauna en flora van Noord-Oost India** door Bernard Van Elegem. In het voorjaar van 2008 bracht Bernard Van Elegem 5 weken door in India. Hij bezocht er laagvlaktes van de Brahmaputra, nevelwouden en besneeuwde bergtoppen van de Himalaya. Bernard brengt je een uitgebreid fotoverslag van de flora en fauna van het gebied. Aanvang te 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom € 2,50 (max. € 5 per gezin).

Van Wielewaal Schelde-Leie tot Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* : 40 jaar vragen om geld

Jacques Vanheuverswyn

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* is de trotse eigenaar van tal van reservaten.
Door de hoge grondprijzen in onze regio en omdat erg weinig gemeenten subsidie verstrekken en omdat ook de provincie Oost-Vlaanderen géén aankoopsubsidie meer verleent om reservaten te verwerven hebben we het moeilijk om de restfinanciering te blijven betalen.

Toch is aangewezen dat in elk van de 7 afdelingen binnen Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* de aankoopprojecten doorgaan.

Daarom durf ik als 'aankoper' van zovele reservaten naar aanleiding van 40 jaar Natuurpunt 'Schelde-Leie' terug een oproep lanceren om onze projecten een financiële duw in de rug te geven.

De tijd dat we ellenlange lijsten konden afdrukken met de namen van onze milde donateurs ligt ver achter de rug. De wetgeving verbood ons gelden in de afdeling op te vragen die dan doorgestort werden aan de nationale vereniging (vroeger Wielewaal of Natuurreservaten).
Die wet verbood ons ook om samen met de inning van het lidgeld een gift over te maken voor de reservatenwerking. En de wet op de privacy verbood ons al evenzeer de donateurs te vermelden in ons plaatselijk tijdschrift.

Bij de uitbreiding van het nationaal wielewaalproject Bos t' Ename stortten honderden leden toen de gevraagde 3869 fr. (grootste aankoop van 38 ha 69 a in één akte in onze regio).
Dit aankoopproject is daardoor kunnen doorgaan en momenteel zijn de aankopen in dit gebied zo goed als afgerond, maar de noden binnen Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* blijven bestaan.
Naar aanleiding van het 40-jarig bestaan zou ik elk van onze 1800 leden de mooie som van € 40 willen vragen (méér mag voor de kapitaalkrachtigen of voor hen die een extra inspanning willen doen voor onze reservaten uiteraard ook). Uiteraard is het ook voor onze 200 andere trouwe sympathisanten en lezers van Meander toegelaten aan deze actie deel te nemen.

Mocht mijn wensdroom uitkomen dan zouden we € 80 000 steun ontvangen. Dan kunnen we met onze 7 afdelingen verder de restfinanciering van onze reservaten blijven bekostigen.

Ik weet het, nooit is in één actie zoveel geld te samen gebracht. En het zal me wellicht nooit lukken met één schrijven iedereen warm te maken. In je portemonnee tasten is ook niet nodig: bij de eerstvolgende keer dat je aan thuisbankieren doet of langs het bankkantoor langs gaat maak jij je € 40 (of meer) over aan Natuurpunt, en de klus is geklaard. Wij doen de rest!

Het nationaal secretariaat zorgt voor het fiscaal attest in het voorjaar 2009 op voorwaarde dat je gift tegen half december 2008 gestort is. Stel niet uit… want van uitstel komt afstel en zoals je kunt verder lezen is uw financiële ondersteuning in elke afdeling uiterst welkom.
Vergeet zeker niet het door jullie ondersteunde project te vermelden!!! De overheid zal uw gift via het bekomen fiscaal attest in 2009 zowaar voor zowat de helft terugbetalen, naargelang de grootte van uw inkomen.

Welke reservaten willen elk van onze afdelingen in de kijker plaatsen?

Afdeling Schelde-Leie

Wij wensen het reservaat van de Zeverenbeekvallei en de Vondelbeek te Wontergem-Deinze in de kijker te plaatsen. In 2008 breidden deze reservaten fors uit en we plannen de aanleg van een knuppelpad in Wontergem om dit vrij nieuwe reservaat beter toegankelijk te maken. Indien je hiervoor wenst te steunen vermeld dan 'Gift 40 jaar, **project 6082** Zeveren-Wontergem'.

Zaaiers in het reservaat Grootmeers f: Paul Vandenbulcke

Afdeling Scheldevallei

Deze kleine afdeling met als werkingsgebied Asper, Gavere, Dikkelvenne, Baaigem en Nazareth heeft

slechts 2 kleine reservaatjes. Het Lierenbos te Gavere en een nieuw aangeplant bosje in Dikkelvenne. Hier in de Dikkelvense Scheldemeersen is zeker de kans op verwerven van mooie hooilandreservaten mogelijk! Indien je hiervoor wenst te steunen vermeld dan 'Gift 40 jaar, **project 6252** Scheldevallei'.

Afdeling Zingem

Naast het gemeentelijk reservaat Grootmeers werden in 2007 en 2008 enkele perceeltjes nat weiland aangekocht en eind september 2008 werd ook 0,5 ha hooiland op de Kleinmeers aangekocht. Uitbreidingen zijn wenselijk en daartoe is (veel) geld nodig! Indien je hiervoor wenst te steunen vermeld dan 'Gift 40 jaar, **project 6650** Grootmeers of Kleinmeers.'

Afdeling Oudenaarde

Afdeling Oudenaarde beheert ook een van de oudste reservaten in onze regio met name De Langemeersen. Dit reservaat ligt voor een klein gedeelte in Bevere-Oudenaarde en voor de rest in Wortegem-Petegem. In 2008 konden verschillende nieuwe percelen aangekocht worden en tal van nieuwe onderhandelingen zijn bezig voor uitbreiding met nogmaals 10 ha. Ook voor dit reservaat is veel geld nodig. Indien je hiervoor wenst te steunen vermeld dan 'Gift 40 jaar, **project 6076** Langemeersen'.

Afdeling Ronse

Afdeling Ronse heeft naast Bois Joly ook ten zuiden van de stad, o.a. langsheen de oude spoorweg naar Ellezelles een pracht van een reservaat waar zich regelmatig kansen tot uitbreiding voordoen. Dit reservaat is Tombele- Pyreneeën). Indien je hiervoor wenst te steunen vermeld dan 'Gift 40 jaar, **project 6667** Tombele-Pyreneeën'.

Afdeling Vlaamse Ardennen

DeLongkruidbosjes, het Eeckhoutbos en diverse nieuwe terreintjes zijn de parels van de Maarkebeekvallei. Om deze aankopen verder te zetten is eveneens veel geld nodig. Door het wegvallen van de voorziene aankoopsubsidie voor het Eeckhoutbos van de provincie is hier zelfs nog heel wat restfinanciering op te brengen. Warm aanbevolen! Indien je hiervoor wenst te steunen vermeld dan 'Gift 40 jaar, **project 6670** Maarkebeekvallei'.

Afdeling Zwalm.vallei

Deze afdeling, ontstaan uit het voormalige Wielewaal Schelde-Leie heeft tal van projecten zoals Parkbos-Uilenbroek (**project 6136**), Munckbosvallei (**project 6151**), Middenloop Zwalm (**project 6160**) of Perlinckvallei (**project 6204**). Elke hulp voor één van deze projecten is welkom. Indien je hiervoor wenst te steunen vermeld dan 'Gift 40 jaar, project nr (zie hierboven) Zwalm.vallei'.

In naam van de afdelingsbesturen, conservators, reservaatmedewerkers en in naam van alle zeldzame planten, vogels en ander dierlijk leven dat in onze reservaten onderdak krijgt dank ik jullie voor een milde gift naar aanleiding van 40 jaar natuurbehoud door Natuurpunt in onze regio. Wij rekenen op jullie financiële steun! Bij voorbaat zeg ik tweeduizend maal "Dank je wel!"

Braakballen pluizen

Norbert Desmet

Ook dit jaar willen we weer deze goede wintergewoonte opnemen. We merkten tijdens de activiteiten rond zoogdieren dat er wel enige interesse bestaat en met een eenmalige initiatiereeks is het resultaat eerder mager. Braakballen pluizen blijft een boeiende bezigheid om de donkere winteravonden te vulle0n en bovendien levert al dat gepluis ons gemakkelijk heel wat gegevens over de aanwezige kleine zoogdieren in een bepaalde streek. Het vertelt ook heel wat over de voorkeursoorten van de uilen in kwestie. Daarbij is de Kerkuil de braakballenkampioen omdat hij alle muizensoorten (ook spitsmuizen) opeet en de braakballen vrij makkelijk te verzamelen zijn. De Bosuil is ook heel boeiend wegens een uiterst gevarieerd menu maar daar zijn de braakballen moeilijker te vinden.

We willen dit najaar en winter drie activiteiten inlassen waarin telkens een korte initiatie gegeven wordt, je kan dus in alle drie voor het eerst kennis maken met braakballen pluizen. Daarnaast worden er ook door meer ervaren pluizers wat voorraden verwerkt om een inzicht te krijgen in de verspreiding van muizen in de streek. Alle materiaal als braakballen, bino's, pluisgerief en vergelijkend schedelmateriaal (en drank) is steeds aanwezig. Kijk in de kalender van deze Meander (dit jaar nog op 19/11 en 9/12) en waag je eens op het pluispad. De avonden gaan door in de loods van Enamebos, de laatste van de drie in de buurt van Deinze.

Tuinvlieders, tuinbannelingen en andere adventieven

Karel De Waele

Onlangs kreeg ik van Monique Erzeel – iemand die regelmatig deelneemt aan de excursies van

Inula racemosa foto: Monique Erzeel

onze Plantenwerkgroep – een foto (zie hierboven) toegestuurd van een plant die ze aan de Schelde gevonden had, met de vraag naar een naam. Zij was zelf al tamelijk zeker dat het een Alant was, maar twijfelde er nog aan of het wel een Engelse alant was. Met de Flora van België kwam ik uit op Griekse alant en dat liet ik haar ook weten... màar – toeval of niet – de week nadien kreeg ik het botanisch tijdschrift Dumortiera in de bus en mijn ogen vielen op een illustratie hierin, waarop de verschillen getoond werden tussen *Inula helenium* (Griekse alant) en *Inula racemosa*. Deze laatste staat nog niet uitgesleuteld in de Flora van België, maar dank zij dit artikeltje van Filip Verloove in Dumortiera begon ik te vermoeden dat het exemplaar gevonden door Monique in Gavere misschien wel zo'n trosvormig bloeiende *Inula racemosa* zou kunnen zijn. Dus stuurde ik dat e-mailtje met foto van Monique door naar Filip en enkele dagen later kreeg ik de bevestiging van hem: ook Ward Vercruysse had op dezelfde plek in Gavere deze verwilderde tuinplant al gespot en gefotografeerd.

Dit was de aanleiding om eens een artikeltje te schrijven over verwilderde tuinplanten, bij de specialisten in het 'mooi Nederlands' 'garden escapes' genoemd. Letterlijk vertaald dus 'tuinontsnappers' of mooier 'tuinvlieders'... Maar soms - of meestal, als men het eens realistisch bekijkt in ons Vlaamse landje – zijn het tuinplanten, die gewoon door de eigenaars gedumpt zijn in de vrije natuur en daar dan verwilderen. Vandaar die 'tuinbannelingen' in de titel van dit artikeltje.

Tuinbannelingen

Op de streeptochten van onze Plantenwerkgroepen en van de Nationale Werkgroep Botanie is er altijd discussie of we b.v. Lampionplant, Tuingoudsbloem, Tuinridderspoor, Bonte gele dovenetel, Tuinjudaspenning e.d. wel moeten aanstrepen of noteren. In wezen zijn dit geen wilde planten in onze streek. In dit geval zijn dit meestal – en zeker voor deze geciteerde soorten – planten die door de tuineigenaars uit de buurt uit hun tuin verwijderd en gedumpt zijn in een bosrandje of grachtkantje. "Dit zal daar wel verteren en de natuur ten goede komen als compost" is het excuus van die tuineigenaars... Volgens mij is dat gewoon 'sluikstorten'. Het vervelende is echter dat sommige van dergelijk gedumpte planten op die plekken verwilderen en zelfs uitbreiden... en wie weet jaren later als ingeburgerd worden aanvaard.

Tuinvlieders

Als we op onze excursies Muurleeuwenbek of Gele helmbloem vinden tussen de tegels van het voetpad of aan de voet van een oud muurtje ondervinden we minder weerstand bij de vraag "strepen we dit wel aan?". Het betreft hier immers spontane uitzaaiingen van in oorsprong tuinplanten in de 'natuurlijke' omgeving van hun kunstmatige groeiplaats. Door het spontaan zich verspreiden via zaad en door het feit dat die zaden blijkbaar probleemloos ontkiemen in hun nieuwe milieu,

Gele helmbloem foto: Jacques Vanheuverswyn

hebben deze planten als het ware een eerste 'inburgeringstest' doorstaan, ook al omdat ze al tientallen jaren een vertrouwd beeld vormen in onze stedelijke milieus. Als we echter nog niet als ingeburgerd ervaren planten zoals Zilverschildzaad, Muurfijnstraal of Rode spoorbloem vinden, dan slaat de twijfel weer toe: "strepen we dit aan op onze lijst... of niet?"

Andere, al dan niet opzettelijk in- of aangevoerde adventieven

Ik heb hier in Meander al vroeger geschreven over Gingellikruid, een per toeval aangevoerde plant, die zich via het transport van oliehoudende zaden voor de veevoederindustrie in onze streken – vooral langs de aanvoerroutes naar die fabrieken – gevestigd heeft. In dezelfde buurt vindt men soms Zonnebloemen, Amaranten en Kanariezaad. Maar deze laatste drie worden meestal ook aangetroffen op plekken waar volièrevogelliefhebbers hun kooiveegsel weggeworpen hebben in één of andere wegberm of in wilde tuintjes waar goedmenende vogelliefhebbers in de winter vogelzaad uitstrooien om de wilde vogels door de winter te helpen. Op diezelfde plekken en in de buurt van kippenhokken vinden we de laatste jaren ook regelmatig Alsemambrosia. Zolang de aanvoer van verse zaden niet stopt kunnen we deze planten vinden, maar vermoedelijk is het voorkomen van deze planten in onze streek eerder tijdelijk. Hetzelfde kan gezegd worden van het Vlas dat we in de vlasstreek tussen Deinze en Kortrijk regelmatig langs de wegrand zien bloeien. Maar niemand zegt dat die planten hier ooit toch kunnen inburgeren: denk maar aan het verhaal van het Bezemkruiskruid, dat decennialang beperkt bleef qua voorkomen tot de buurt van de wolindustrie in het oosten van ons land, maar zich de laatste tien-twintig jaar plots explosief heeft uitgebreid tot bijna het gehele land en dit vooral langs spoor- en autowegen.

Dit waren allemaal onopzettelijk aangevoerde planten. Maar de laatste jaren is daar het fenomeen van opzettelijk uitgezaaide soorten bij gekomen. In de bermen van nieuwe wegen worden allerlei vreemde zaadmengsels gebruikt. Bij het aanleggen van natuurlijke oeverversteviging van rivieren worden/werden zelfs soorten als Mattenbies en Smalle lisdodde aangeplant, ver buiten hun natuurlijk areaal. Bij de akkerrandprojecten en ouderwetse graanakkertjes in natuurontwikkelingsprojecten ten behoeve van zaadetende vogels zien we dat daar soms Bolderik, Franse anjer, Gele ganzenbloem, Tuinridderspoor en Korenbloemen uitgezaaid worden. Sommige van deze soorten kwamen hier inderdaad vroeger voor in onze graanakkers, maar tot onze verbazing zien we hier en daar ook witte, roze en paarse tuincultivars van die korenbloemen en riddersporen!

Strepen of niet strepen, dat is de vraag...

Moeten we die soorten allemaal noteren???
In een eerste opwelling zou ik neen zeggen. Maar omwille van het geschiedkundig belang zou ik toch maar ja zeggen. Precies omwille van de mogelijke inburgering (of hervestiging) vind ik het belangrijk dergelijke vondsten toch te noteren met datum en vindplaats. Op die manier is het mogelijk jaren later beter te kunnen beoordelen of een plant al dan niet de status 'ingeburgerd' verdient. En vooral om ook de inburgerings- of herintroductiegeschiedenis ervan te kunnen documenteren.

En voor alle duidelijkheid: het heeft geen belang tot welke categorie je denkt dat ze behoren, want het is niet altijd gemakkelijk dit uit te maken. Zo is dit ook voor die *Inula racemosa* uit het begin van dit verhaal: is deze daar spontaan via zaad gekomen, of via weggeworpen tuinmateriaal? Of op nog een andere manier?

Literatuur: Dumortiera 94: 1-8.

Vogels fluiten ringtones

Steeds meer wilde vogels apen de ringtones na van gsm's. Niet alleen papegaaien doen het, maar ook Kauwen, Spreeuwen en Gaaien. Dat blijkt uit Duits onderzoek.

"De vogels die we onderzochten, kunnen tot 78 verschillende melodieën zingen en vele daarvan vallen samen met de eenvoudigste ringtones", zegt ornitholoog Matthias Werner van het Duitse overheidsagentschap voor vogelbescherming.
Volgens Werner kwamen Kauwen, Spreeuwen en Gaaien, allemaal veel voorkomende vogels in Europa, in aanraking met de ringtones als gevolg van de verstedelijking, veel voedsel in de steden en de snelle groei van het gsm-gebruik.

De dieren doen ook andere geluiden na. Zo kan de Gaai andere vogels nadoen, een jankende kat, een krakende tak of het geluid van een alarm. Spreeuwen kunnen het geluid van piepende remmen en zelfs een ambulance imiteren.

Volgens de experts wijst dat alles erop dat vogels zich goed aanpassen aan hun nieuwe omgeving. Wel bestaat het risico dat de dieren hun originele zang vergeten.

Latijn en Grieks

Emiel De Jaeger

Rond of vierkant; na al die geuren en kleuren bekijken we ook eens de vormen, en we beginnen met rond.

Het woord voor rond is in het Latijn **rotundus** (< rota = wiel, rad); daarvan afgeleid en met dezelfde betekenis: **rotundatus**; samenstellingen zijn er met forma = vorm, cauda = staart, folium = blad.

rotundus

Allium rotundum L. (A. scorodoprasum L. rotundum Stearn) (alliaceae): Ronde look.
Aristolochia rotunda (aristoloch.): Aristoloche arrondie (FM) - ronde knol; bladeren rond tot breed eivormig, met hartvormige voet; bloemen met geelachtige buis, donkerder binnenin, met donkerbruine tong.
Desmodus rotundus (desmodontidae): (Gewone) vampier, Azara-vampier.
Leiobunum rotundum (opiliones) -hooiwagen, klein rond lichaam met lange poten, op rotsen en bomen.

rotundatus

Cimex rotundatus (C. hemipterus) (cimicidae): Tropische bedwants - parasiet bij mensen.
Diplodonta rotundata Montagu (ungulinidae): Ronde komschelp - schelp dun, bol, bijna rond; in beide kleppen twee cardinale tanden, één gespleten; crèmewit, opperhuid grijsbruin.
Olisthopus rotundatus - loopkever op struikheide.

rotundiformis: rotundus + forma = vorm (L).

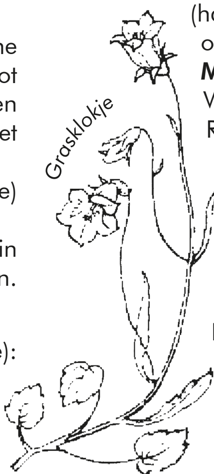
Rubus rotundiformis Sudre (R. conjungens Rogers, R. bodewigii Sudre) (rosaceae).

rotundicauda: rotundus + cauda = staart (L).

Carcinoscorpius rotundicauda (xiphosura): Molukkenkreeft.

rotundifolius: rotundus + folium = blad (L).

Alnus rotundifolia Stokes (A. glutinosa Gaertn.) (betulaceae): Zwarte els - bladeren rondachtig tot omgekeerd eirond, ongelijk gezaagd of getand; jonge takken, knoppen en bladeren kleverig; bast zwartbruin, gegroefd, levert grijze verfstof; bloemen groen of roodachtig, mann. katjes hangend, vrouw. afstaand; vruchten bruine, glanzige nootjes.
Bupleurum rotundifolium L. (apiaceae): Doorwas - bladeren rond tot elliptisch; middelste en bovenste bladeren stengelomvattend; bloemen geel; schermen gesteeld, tuilvormig gerangschikt.
Campanula rotundifolia L. (campanulaceae): Grasklokje - rozetbladen rondachtig met hart/niervormige voet, scherp getand, onderste stengelbladen lijn-lancetvormig tot smal ruitvormig, gekarteld-getand, hogere lijnvormig gaafrandig, grasachtig; bloemen klokvormig, blauw of donkerblauw, zelden wit.
Drosera rotundifolia L. (droseraceae): Ronde zonnedauw, Rondbladige zonnedauw - bladschijf rond, met gesteelde klierharen, bladsteel behaard; bloeistengel rechtop, uit midden van rozet; bladeren horizontaal gespreid, bloemen wit, onaanzienlijk.
Geranium rotundifolium L. (geraniaceae): Rondbladige ooievaarsbek, Ronde ooievaarsbek - blad rondachtig, minder diep ingesneden (handvormig), kroonbladen afgerond, ongedeeld, roze.

Malva rotundifolia L. (M. borealis Wallr., M. pusilla Sm.) (malvaceae): Rond kaasjeskruid - bloemen en vruchten zeer lang gesteeld; kroonbladen even lang of iets langer dan kelk, lichtroze of witachtig; deelvruchten rimpelig (netvormig geaderd), met gave randen.
Pellaea rotundifolia (polypodiaceae): Dubbeltjesvaren - blad samengesteld (enkel geveerd), blaadjes rond, glanzend, leerachtig; sporenhoopjes langs de rand.
Pyrola rotundifolia L. (pyrolaceae): Rond wintergroen, - blad rondachtig, donkergroen, zwak glanzend, iets leerachtig; bloemen knikkend, zwak welriekend, roomwit tot iets roze; lange S-vormige stijl.
Thlaspi rotundifolium Gaud. (brassicaceae): Rondbladige boerenkers - kruipende uitlopers; rozetten met ovale bladeren; bloemen bleekviolet, welriekend, in korte, gedrongen tros.

Abonneren op Meander

Leden van Natuurpunt die niet in het afdelingsgebied van Vlaamse Ardennen *plus* wonen maar in 2009 toch Meander willen (blijven) ontvangen kunnen € 7.50 storten via het stortingsformulier dat je bij dit nummer vindt.

Verslag: Excursie in de Ourvallei.

Hugo Verschelden / IWG Lampyris

Naar 'traditie', het is toch al het tweede jaar, trok Lampyris er een heel weekend op uit om in het veld naar insecten en andere invertebraten te zoeken. Ditmaal kozen we voor de mooie Ourvallei op het randje van België, onze Oostkantons hebben immers nog heel wat aan natuur te bieden. Gerda en Bryan reserveerden een volledig hotelletje in Schönberg, zodat we alle ruimte en vrijheid kregen om er een 'veldlabo' in te richten. Bino's, loepen, determineertabellen, boeken en andere middelen stonden ter beschikking van de deelnemers om de gevonden specimens op naam te brengen. De excursies werden in een voorafgaande exploratie van het terrein, met de welwillende hulp van Christa, in het activiteitenplan opgenomen. Verder stopten de organisatoren in het al ruime en gevarieerde programma nog nachtvlindervangsten, allerlei demonstraties en voordrachten door specialisten. Zelfs bij regenweer mocht niemand zich ook maar een moment kunnen vervelen. Zoals zou blijken was de zomer 2008 ons zelfs na bijna twee maand ellende en smurrie nog steeds niet te best gezind.

't Giet *foto: Hugo Verschelden*

Het begon al op vrijdag bij onze uitstap naar de groeve van Adler, waar Gerda ons in de geologie van het landschap zou inwijden. Tijdens de opeenvolgende stortregens hoorden we van de spreekster hoe dit landschap werd gevormd en welke gesteenten men er kon vinden. De weergoden bleven echter het boeiende thema storen. Het koude water gleed letterlijk in onze laarzen. Als natte en wat verloren kippen drentelden we rond over het stenige terrein. Maar opgeven en afdruipen deden we niet. In de vloed wist zelfs iemand onder ons tussen de leisteenscherven een Levendbarende hagedis en enkele salamanders op te pikken. Meteen ook de eerste levende vondsten van het weekend. De organisatoren waren wat blij dat er al iets te rapen viel, want bij zo'n weer schuilt zelfs een insect in het droge.

Al gaat onze voorkeur naar de kleine beestjes, toch dient onmiddellijk te worden opgemerkt dat onze interesse veel ruimer is. Zo kwamen op de volgende wandeling in de vallei van de Kolvenderbach ook de regenbestendige planten ruim aan bod. Want die kennis is in onze open werkgroep en bij de meegekomen gasten gelukkig ruim aanwezig. Zelfs de rest van de dierenwereld behoort tot onze interessesfeer. Zoals trouwens uit dit verslagje blijkt.

't Is deze *foto: Hugo Verschelden*

Na de vloed van de dag ebden we weg bij de warme haard, waar we onze zompige schoenen te drogen legden. Intussen voerde Bryan, de spinnenspecialist, ons naar de wereld van de huiselijke spinnen. Onze welbespraakte 'spiderman' vertelde ons welke potige en nuttige diertjes in ons huis voorkomen en welke we best in ons hart kunnen sluiten. Wat later op het terras onder het afdak ontstak Marc, onze vlinderspecialist, de kwikdamplamp om mogelijk toch enige nachtvlinders te verschalken. Wat hem bij dit koude weer blijkbaar toch onverwacht enige vangst opleverde. Enkelen van ons waagden zich nog aan

een kleine avondwandeling. Met een 'bat-detector' spotte Christa naar vleermuisjes, terwijl Hugo, sterren- en verhalenliefhebber, in het donker minder succes had. Hij kon zijn verhaal bij de sterren niet brengen omdat sterren nu eenmaal niet van regenwolken houden. Het aangename gezelschap trotseerde echter alle depressies en zorgde bij een goed glas voor een zonnig afsluiten van de regendag.

De nieuwe morgen beloofde beter, al dreven er nog steeds wat zwangere wolken aan de hemel. Het werd naderhand toch een dag met gejuich en vreugdekreten bij de ontdekkingen. Nu is het te moeilijk om hier alles op te sommen, toch meen ik dat ik de lezer enkele hoogtepunten niet mag onthouden.

Op deze bewuste dag rolt Peter, een gedreven natuurliefhebber uit het verre Putte, een stronk terzijde en vindt daar onder het rottend hout, na tien jaar vruchteloos zoeken, zowaar opnieuw een Vuursalamander. Een volwassen dier dat volgens deze allround-kenner een leeftijd van veertig jaar kan bereiken. De man glundert bij zijn ontdekking. De aanwezige fotografen laten dan ook gulzig hun sluiters werken om dit prachtige dier op de gevoelige chip vast te leggen. In de namiddag grist Peter zowaar een tweede dier vanonder een houtstronk. Ditmaal een jong beestje dat, na twee volle jaren in de watercouveuse, uit de beek aan land is geklommen. Het frêle diertje dient nog wel grotere gele vlekken op de huid te krijgen, maar die groeien wel met de jaren. Bij het zien van deze peuter met mooie ogen verdringen zich alweer de fotografen. Bij de projectie van de vele foto's later op de avond kon men zowaar gaan denken dat er daar in de Oostkantons een overvloed van deze dieren leeft…

't Rivierkreeftje f: Bertie Schiettecatte

Na de tocht langs de Mackenbach en de Treisbach onder een matig zonnetje was heel wat determinatiemateriaal voorhanden. Maar de dag bleek nog niet ten einde. Medeorganisator Bryan trok zijn broek uit en stond zowaar als bij toverslag in zwembroek met schepnet en emmer klaar. Dit tot verwondering en gejuich van de omstanders die hun blikken niet konden afwenden van deze moedige man. Met ontblote benen wandelde die zowaar de Our in! Het water stroomde wild om zijn blote benen en was volgens de omstanders werkelijk ijzig. Toch kreeg hij één moedige volgeling, Peter uit Putte, terwijl de anderen afwachtend bleven toezien op wat er gebeuren ging. Tussen de rotsen en onder de stenen zocht onze expert in krabben en kreeften naar Rivierkreeftjes. Geschaarde beestjes die hier een jaar geleden nog (massaal) bleken te zitten. Na een kwartier stenen wentelen geloofde er eigenlijk al niemand meer in maar de verbeten kreeftenvanger gaf niet op. Verbaasd keken we toen hij beet kreeg en met de blote hand (en onder ijselijk gegil) zowaar een mannelijk exemplaar uit het water tilde. Wat later volgde er nog eentje en daarna nog een kleintje. De vangst bleef echter tot deze enkele exemplaren beperkt en ze werden na onderzoek weer te water gezet. Wie mogelijk aan het eten van kreeft dacht, kon zich op de kin kloppen. Al kreeg niemand van ons ook maar zo'n verwerpelijke gedachte.

Deze tweede en toch wel vruchtbare dag eindigde onder andere met een fotoshow, waar alle deelnemende fotografen hun artistieke kwaliteiten konden tonen. Na de voorstelling van wel 'duizend' foto's warmden sommigen zich in een weldoende sauna. Anderen gaven niet op en bemanden alweer de bino's om de vondsten te determineren: zweefvliegen en mieren met Gilbert, kevers met Bertie, nachtvlinders met Marc, van-alles-wat met Peter en met een korte demonstratie waarbij door Bryan speciale aandacht werd gevraagd voor de genitaliën (een belangrijk determinatiekenmerk!) van een spin werd de dag afgesloten.

Dag drie kreeg weer een ander tintje. Vooral zweefvliegen, hommels, sprinkhanen en mieren kwamen in de valleien van de Grossweberbach en de Kleinweberbach onder de loep. Verder bleef er oog voor groen en paddenstoelen. Een paar Wespendieven demonstreerde ons hoe je in volle vlucht voedsel kan doorgeven. En dat een ongeluk ook goede gevolgen kan hebben, bleek toen een paar deelnemers werden vermist: twee fotografen liepen in hun enthousiasme om de dingen te verbeelden verloren en tijdens de opgezette zoekactie, waarbij het GSM-netwerk het verschillende keren liet afweten, trapte er als het ware iemand op een Hazelworm. Een mooi groot exemplaar. Je moet maar mazzel hebben. Na de recuperatie van de verlorenen en met de vele waarnemingen op zak werd zelfs de regen bij een afscheidsdrink vlug vergeten.

De vlijtige organistoren Gerda en Bryan zien het voor volgend jaar alweer zitten. En wij uiteraard ook. We zullen de kalender nauwgezet in het oog houden.

Nota: Meer foto's en waarnemingen vind je op onze website: www.lampyris.be

Pief poef paf… nieuwe jachtopeningstijden

Op 13 juni 2008 verschenen twee nieuwe besluiten inzake de jachtopeningstijden en de jachtvoorwaarden die van toepassing zijn van 2008 tot 2013. Wat je moet weten.

Openingstijden

Kleinwild:
Patrijzen: Indien binnen erkende Wildbeheerseenheden, minstens 3 broedparen per 100 ha en met goedgekeurd patrijzenbeheerplan: 15 september tot 15 november. Anders: 15 september tot 15 oktober.
Hazen: 15 oktober tot en met 31 december.
Fazanthen: 15 oktober tot en met 31 december
Fazanthaan: 15 oktober tot en met 31 januari.
Voor patrijzen en Hazen kan het ANB (Agentschap voor Natuur en Bos) de jacht in een jachtterrein sluiten als er onvoldoende maatregelen genomen werden voor de verbetering van het bestand.

Waterwild:
Grauwe gans: 15 augustus tot en met 30 september.
Canadese gans: 15 augustus tot en met 31 januari.
Wilde eend: 1 september tot en met 31 januari.
Smient: 15 oktober tot en met 15 november (indien op de gejaagde percelen ernstige schade kan aangetoond worden aan landbouwteelten andere dan permanent grasland).

Grofwild:
Reegeit en reekalf: van 15 januari tot en met 15 maart.
Reebok: van 15 mei tot en met 15 september.
Voorwaarde reejacht: jachtterrein met min. 250 ha bos of kleine landschapselementen of in totaal 1000 ha.)
Edelhert, Damhert, Wild zwijn: van 1 oktober tot en met 31 december (afschotplan vereist).

Overig:
Konijn: van 15 september tot 28/29 februari.
Houtduif: van 15 september tot en met 28/29 februari.
Vos: van 1 oktober tot en met 14 februari.
Vossen mogen niet bejaagd of geschoten worden binnen een straal van vijftig meter rond de vossen- en dassenburchten. De burchten mogen bij de bestrijding op generlei wijze betreden of verstoord worden, zoals het uitgegraven of vergraven worden of onder water of onder een andere stof in gasvormige, vaste of vloeibare toestand gezet worden.

Bijzondere bejaging:
Grauwe gans: 15 juli tot en met 14 augustus.
Canadese gans: 1 februari tot en met 28/29 februari en van 15 juli tot en met 14 augustus.
Wilde eend: van 15 juli tot en met 31 augustus.
Kieviten (enkel luchthavens!) van 1 juli tot en met 30 juni.
Houtduif en Konijn: van 1 maart tot en met 14 september.

Interessant om weten

Vanaf 1 juli 2008 ging het algemeen verbod op het gebruik van loodhagelpatronen in. Kogels met lood erin voor bijvoorbeeld de grofwildjacht kunnen wel nog.

Het is verboden op minder dan honderdvijftig meter van woningen of gebouwen vuurwapens af te vuren in de richting van deze laatste.

De bijzondere veldwachters mogen heel het jaar met het geweer de stand van Houtduiven, Wilde konijnen en Vossen reguleren. De eigenaar of de grondgebruiker meldt elke bestrijdingsactiviteit vooraf per e-mail of fax aan het agentschap, opdat dit het nodige toezicht zou kunnen uitoefenen, en zo nodig de bestrijding zou kunnen verbieden.

Het is te allen tijde verboden, op straffe van een geldboete van honderd euro tot tweehonderd euro en van een gevangenisstraf van acht dagen tot een maand, gebruik te maken van netten, strikken, stroppen, lokaas, giftige stoffen en van enig ander tuig geschikt om jaagbaar wild te vangen, te doden of om het vangen of doden van dat wild te vergemakkelijken. Het vervoer en het bij zich houden van de voormelde tuigen worden gestraft met een geldboete van honderd euro tot tweehonderd euro.

De schade veroorzaakt door wild waarop de jacht sinds meer dan vijf jaar niet meer geopend is of dat afkomstig is uit een bosreservaat of een natuurreservaat waarin de jacht door de overheid volledig verboden is, wordt vergoed door de gewestdienst met afzonderlijk beheer Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur.

Het is te allen tijde en overal verboden wild uit te

zetten.

Het is verboden te jagen op vogels waarvoor de jacht geopend is maar die nog niet vliegvlug zijn.

Met uitzondering van de jacht op reewild is het verboden om te jagen bij sneeuw, welke ook de hoeveelheid sneeuw is die de grond bedekt op de locatie waar er wordt gejaagd. Bij zeer harde of langdurige vorst schorst de minister tijdelijk de jacht, na overleg met het bureau van de Vlaamse Hoge Jachtraad.

Vossen kunnen bestreden worden met kastvallen met een maximumvolume van 1000 dm^3, waarin de gevangen dieren zich vrij kunnen bewegen en die, in gesloten toestand, in de zijwand ter hoogte van het maaiveld minstens één vrije opening hebben waarbinnen een cirkel met een diameter van ten minste 6,5 cm kan worden beschreven.

De jachtrechthouder dient bijzondere aandacht te besteden aan de veiligheid en de verenigbaarheid van afzonderlijke jachtactiviteiten met andere recreatieve activiteiten in het buitengebied. De gewone jacht met een vuurwapen die plaatsgrijpt op zondag dient ten laatste 24 uur op voorhand gemeld te worden op een elektronisch meldpunt, daartoe opgezet door het agentschap. Op basis van de gegevens geïnventariseerd op het meldpunt inzake de zondagjacht zal er na één jaar een evaluatie gebeuren en zal onderzocht worden of de regeling voor de zondagjacht moet bijgestuurd worden.

De populatieregulering van verwilderde katten met het geweer is slechts toegelaten tot en met het jachtseizoen van 2009-2010, tenzij er, na een daartoe doorgevoerde wetenschappelijk onderbouwde evaluatie, zou blijken dat een verderzetting van deze vorm van populatieregulering noodzakelijk is om redenen van natuurbeheer. De populatieregulering van verwilderde katten met het geweer mag bovendien enkel gebeuren voor zover alle beschreven pijnloze en diervriendelijke oplossingen om de verwilderde katten te vangen zijn ingezet en hebben gefaald, en voor zover een afstand wordt gerespecteerd van minstens 200 meter van bewoonde woningen.

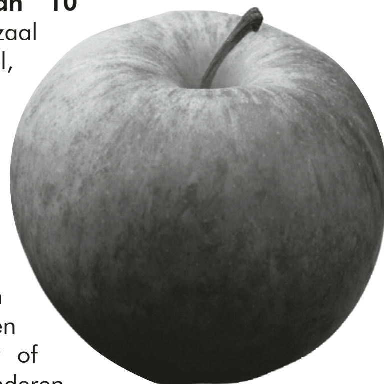
Als er geen andere bevredigende oplossing bestaat om het behoud van de Fazant binnen de wildbeheereenheid in kwestie te verzekeren, kunnen de eieren uit broedsels van de fazant waarvan het nest bedreigd is door maaiwerkzaamheden, overgebracht worden voor verdere uitbroeding, het opkweken en het zo snel als mogelijk maar uiterlijk voor 31 juli van hetzelfde kalenderjaar opnieuw in de natuur brengen van de jongen in hetzelfde jachtrevier waar de eieren werden verzameld.

Zie ook http://www.natuurenbos.be.

Fruithappening en Boomplantactie

De Fruithappening is opnieuw de aftrap van onze jaarlijkse boomplantactie. Je kan er terecht voor allerlei informatie rond fruit, fruitbomen en streekeigen groen. Even langslopen bij de boomverzorger of vruchtendeskundige? Later naar hartelust fruitsappen of appelsoorten proeven? Daarna een kook- of snoeidemonstratie bijwonen of informatie inwinnen over boomgaardvariëteiten, ecologische tuinen, tuinboeken, bijenkasten, (fruit)wijnen? Meer weten over de subsidieregeling voor hoogstamfruitbomen of over het telen van ‘klein fruit’? Misschien heeft u nog een appelboom in de tuin, maar weet u niet welk ras het is? Breng 5 appels met steeltje per boom mee en misschien kan de pomoloog u helpen om ze op naam te brengen.

Natuur- en tuinliefhebbers kunnen hun hart ophalen op de 6de grootse **Fruithappening op zondag 19 oktober van 10 tot 18 uur** in zaal de Zwalmparel, Sportlaan in Zwalm. **De toegang is gratis**. Terwijl u inspiratie voor de tuin opdoet, hangt jong en oud aan de lippen van een geboren verteller of verkennen de kinderen de knutselhoek. Laat u ook verwennen met een kop koffie of een lekker streekbiertje, een gebakje of een andere snack. Wij zorgen ervoor!

Op zaterdag 22/11 krijg je tijdens de 15e **Boomplantactie** de kans om deze fruitrassen en ander streekeigen groen aan te schaffen voor de eigen tuin. Zo draag ook jij je steentje bij in het vrijwaren van de typische Vlaamse Ardennen. Let wel: je bestelbon voor de boomplantactie moet ons bereiken voor 27 oktober. Je vindt hem in de RLVA nieuwsbrief (gratis in de brievenbus binnen de Vlaamse Ardennen) of op www.rlva.be.

Meer info? Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen – 055/207265 of www.rlva.be

Dagboek van een groenling.

Hugo Verschelden

Vlinderen in de nacht.

Zoals je tegenwoordig her en der kan lezen, komen de nachtvlinders meer en meer onder de aandacht van de entomologen, en vermits ik me nu ook als beginnend 'onderzoeker' onder hen beweeg, word ik mee in deze nieuwe stroming met zijn verse uitdagingen opgenomen. Mijn nieuwsgierigheid naar alles wat er vliegt en kruipt is immers nog steeds niet geblust. Na enkele keren aan een nachtexcursie te hebben deelgenomen, wat ik iedereen aanraad, werd ik dus ook door dit vlindervirus gebeten.

Toen ik zag dat heel wat soorten nachtvlinders de mooie Vlaamse Ardennen als habitat verkozen, vroeg ik me af welke diertjes er nog in mijn eigen tuin, midden in de polders van het Waasland, wilden wonen, in een streek die door de grootschalige landbouw met haar monocultuur wordt overwoekerd en waar monstermachines de resterende stukjes natuur in een hoekje drummen. Een kaal land waar de onderdrukte bomen en struiken in wat kleine bosjes moeten samen heulen. Om nog maar te zwijgen van de oprukkende havenindustrie die deze verschoppelingen en mijn dorp in een wurggreep neemt. Maar ik bleef positief en hoopte nog wat motten in mijn tuin te kunnen vinden.

Met de opgedane basiskennis en het nieuwe nachtvlinderboek met zijn duidelijke illustraties moet de determinatie van deze te weinig gekende maar prachtige nachtdieren wel lukken, dacht ik. Al blijft het determineren toch nog een kunst waarbij goed observeren, geduldig zoeken en foutloos lezen essentieel zijn. Iets waar ik niet steeds in slaag. Maar kom, geen gezeur, aan de slag, we zien wel.

Om te beginnen diende ik voor een nachtvlinderval te zorgen. Vermits ik echter nooit een handige Jacob ben geweest, moest ik het eenvoudig houden. Nu zit het toeval soms geheel onverwacht naast me en vindt mijn zwager in de plaatselijke kringloopwinkel toch wel een kwikdamplamp voor slechts twee euro en ook dat lege appelsienkistje lag thuis zowaar klaar om als lampendrager te dienen. Met nog een wit laken uit de kast zag ik de vlindertjes al naar me toe komen. Neem dan nog wat eierendoosjes, doorzichtige potjes, een vergrootglas, papier en potlood en je kan zo aan de vlinderslag.

De plek op het gras naast mijn tuinhuis, omgeven met bomen en struiken, leek me wel geschikt. Het was er vrij warm en de wind kwam er niet tot beneden doch ritselde op die rustige avond wat speels door de boomkruinen. In deze luwte moest het lukken. Indien ik vlinder was, dan zou ik beslist hier mijn gading vinden. Met deze positieve gedachte spreidde ik het witte laken op het gras en midden daarop parkeerde ik mijn appelsienkistje met lamp. Het tuinhuis waar ik voldoende neonlicht had om de beestjes in detail te kunnen onderzoeken, werd mijn veldlaboratorium. Bij het invallen van de duisternis was ik dus klaar voor mijn exploratie.

Het donkerde vrij vlug, maar er viel geen vlinder bij het laken te bespeuren. Na een tijdje begon ik aan mijn lamp te twijfelen, al gaf ze ruimschoots licht en voldeed ze aan het boekje. In en bij het tuinhuis kwam daarentegen wel beweging en langs het vensterglas fladderden wat motjes. Kleine beestjes die blijkbaar neonlicht boven kwikdamplicht verkozen. 'Jullie moeten hier niet komen! Vlieg naar de lamp op het gazon!' mompelde ik. Hun komst echter was toch al een begin en ik bestudeerde de beschikbare wezentjes, waarvan er ondertussen meerdere op de ruit neerstreken, dan ook aandachtig. Ik zocht hun beeld en gelijkenis in mijn vlinderboek, maar vond niets. De motjes met verlengde snoet leken op snuituilen maar waren daarvoor te slank en ook de kleuren klopten niet. Gespannen bladerde ik van

Appeltak *foto: Hugo Verschelden*

voor naar achter en terug door de gids maar niets voldeed.

Enigszins geërgerd om mijn onkunde stapte ik naar buiten om wat anders te determineren maar het laken bleef vlinderloos. Het werd wel massaal ingenomen door klein vliegend grut dat me gestolen kon worden. Terug binnen opende ik opnieuw mijn boek en precies op de pagina, daar net voor mijn neus, zag ik wat ik zocht. Ik had het kunnen weten! Daar tussen de weinige microvlinders die in het boek zijn opgenomen, want daarvoor is de gids niet bedoeld, stond mijn allereerste vondst van de avond, een 'Koloniemot' (*Aphomia sociella*). Dat microbeestje, waarvan er ondertussen een hele kolonie in het tuinhuis zaten, moet me geluk hebben gebracht want er kwamen nu toch motten rond de kwikdamplamp cirkelen en op het laken neerstrijken. En de vlinders van de nacht bleven nu maar komen.

Agaatvlinder *foto: Hugo Verschelden*

Nerveus drentelde ik met mijn recipiënten rond het laken. Gejaagd maar toch voorzichtig, trachtte ik mijn fladderende vangst in de potjes te krijgen. Al vlug waren al mijn potjes bezet en er kwamen nog steeds maar nieuwe soorten aangevlogen. Ik dankte de goden maar zat wel verlegen met de overvloed. Gehaast liep ik naar binnen om met de determinatie te beginnen. Een paar soorten kende ik nog van de voorbije excursies, dat ging dus vlot, maar de meeste beestjes kon ik niet onmiddellijk op naam brengen. Ondertussen zat mijn laken vol. Het krioelde en wriemelde daar dat het een lieve lust was. Het leek wel een discotent voor motten en ander gevleugelde. Ik mocht geen tijd verliezen. Al bleven de dansers wellicht nog een tijdje op de dansvloer rondhangen, ik wou er niet één laten vertrekken en allen netjes registreren. Het genot van het ontdekken en de drang tot klasseren van de natuurvorser zit, zoals je merkt beste lezer, ondertussen al diep in mijn vezels.

Vermits ik geen knappe assistente naast me had, zat er niets anders op dan mijn fototoestel erbij te halen. De potjes dienden hiertoe wel geopend om een deftige foto te nemen en met maar een paar handen en het weinige licht in het tuinhuis werd dat een hele opdracht. Sommige vlinders bleven rustig, maar andere flapperden gejaagd met hun vleugels, waardoor ze met moeite met de lens te vatten waren. Nam je echter de tijd en liet je deze schepselen een tijdje van hun schrik bekomen, dan lukte het behoorlijk. Eens ze stil zaten, bleven ze zitten. Wellicht rekenden de diertjes dan maar op hun schutskleuren en hun onbeweeglijkheid om te overleven. Al gauw kreeg ik enige routine in mijn handelingen en kon ik de opnameknop van mijn toestel herhaaldelijk indrukken. Zeker met een digitaaltje komt het niet op een foto en ik fotografeerde mijn welgekomen gasten dan ook uit verschillende hoeken om achteraf zoveel mogelijk determinatiemateriaal bij de hand te hebben. Want van zodra de diertjes terug werden vrijgelaten, moest ik het daarmee stellen.

Het gebrek aan recipiënten bleef echter een probleem. Ik diende mijn vangst telkens weer op een plaats vrij te laten waar ze niet door het lamplicht werden verleid. Dat verhoogde de druk op mijn activiteiten, want intussen ging het feest maar door. Ik holde over het gras heen en weer van lamp naar tuinhuis naar losplaats om opnieuw bij de lamp uit te komen. Hierbij diende ik er zorgvuldig op te letten om in het gras geen vlinders dood te trappen die daar ook naast het laken tussen de sprieten de veilige donkerte opzochten. De eierendoosjes die ik voor hen losjes op het laken had gezet, deden trouwens wel hun werk en menig vlindertje bleef daar rustig onder wachten tot het voor een pasfoto werd meegenomen. Tot drie uur in de nacht drentelde ik als in een droom rond de lamp en tussen mijn nachtvlinders. Ik betrad alweer een ander universum en vergat nogmaals even de mensheid.

Niet alle vlinders kon ik determineren, maar mijn foto's tonen 38 verschillende soorten. Wat volgens mij, voor onze streek toch wel een onverwacht klein succes mag worden genoemd. Op een volgende determinatieavond van de invertebratenwerkgroep Lampyris zullen de naamlozen wellicht alsnog een naam krijgen, want zo wensen entomologen en andere natuurvorsers dat.

Diversiteit naar af?

Norbert Desmet

Een praktische oefening bij ons.

2008. In de omgeving waar ik woon probeer ik de mooie thema's uit de folder 'Countdown 2010' uit in de praktijk. De folder geeft enkele bevindingen weer uit het onderzoeksprogramma genaamd 'Millennium Ecosystem Assessment' dat focust op wereldwijde veranderingen in ecosystemen en een projectie naar de toekomst geeft. In de buurt van 'ons' Ingelbos en het Beiaardbos wisselt akkerland af met weilanden over een oppervlakte van pakweg 100 ha. Er zit nogal wat helling in het groene landschap wat de gemeente als zelfgekozen titel 'Kluisbergen oase van groen' opleverde. Ons Ingelbos en zijn directe omgeving, waaronder het bosreservaat Beiaardbos, kraken echter onder de omgevingsinvloeden en dan durft men zich al eens afvragen hoe men hier tegen 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit zal stoppen?

2008 bracht hier vooreerst een steeds toenemende **erosie** teweeg, deels omdat landbouwers steeds grootschaliger werken, deels omdat ze de noodzakelijke maatregelen tegen erosie aan hun laars lappen. **Verlies biodiversiteit?** Op gebied van flora zijn veel wegbermen en bos- en beekranden overwoekerd met netels en Kleefkruid door de afzetting van slib en daarin een teveel aan meststoffen. Weg St- Janskruid, Kruisbladwalstro en Dotterbloemen en vele andere soorten. De zeldzame Bronlibel heeft deze hoek verlaten, wellicht door vervuiling en aanslibbing van de Ingelbosbeek. Hoe de rest van de beekfauna daarop reageert laat zich raden maar het is bekend dat het verdwijnen van de 'steentjesbodem' samen met de kwaliteit van het water bepalend is voor veel soorten.

2008 is het jaar van de **pesticiden**. Een mooi talud werd dit jaar platgespoten tegen bramen en netels (wat een redenering als men de oorzaak kent), maar tevens werden de laatste meidoorns ook maar vlug meegenomen. De landbouwer, voorzitter van de Milieuraad in Kluisbergen nota bene, verklaarde dat zijn product niet schadelijk was voor struiken... De fabrikant dus?? Natuurlijk niet, doelbewust handelen is dat. **Verlies biodiversiteit?** Weg heel

Oranje zandoogje *foto: Gilbert De Ghesquière*

wat insecten die op de taludbegroeiing overleefden (Bramensprinkhaan, kevers, hommels…) en weg de Geelgors, sedert mei 2008 van dit voorheen vast territorium, en de Grasmus en…

2008 is het jaar van de **mest**. Naast de overvloedige varkensmest op de hoge kouters met, volgens metingen, veel uitspoeling in de twee beken, kwam dit jaar ook de grote weide (10 ha!) aan bod grenzend aan ons reservaat het Ingelbos. Navraag bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de mestbank leerde dat er geen enkel bezwaar was om deze aloude graasweide te injecteren. Dit gebeurde in een erg droge periode op de veel te harde grond. **Verlies aan biodiversiteit?** Een effen groene grasmat zal bezwaarlijk nog de veelheid aan planten, vlinders (zandoogjes o.a.), slakken, sprinkhanen

en dgl. opleveren, die de vorige jaren genoteerd werden. Door het reliëfverschil werd voorheen de weide plaatselijk minder begraasd met al eens wat distels en ruigtekruiden die overleefden. Tevens voelden nogal wat woelmuizen en Mollen en Egels er zich thuis… Problemen dus ook voor de bosbewoners als lijsterachtigen, Buizerd, uilen, Vossen enz. die hun voedselhoeveelheid en -verscheidenheid zien ineen storten.

Mijn praktische oefening leert dat we dit jaar op vlak van biodiversiteit hier zeker een enorme tuimelaar maken wat betreft de 'gewone soorten'. We hebben daarbij het opvallend verlies van Geelgors en Gewone bronlibel, twee soorten met hoge waarde in de 'biodiversiteitsindex' van de Vlaamse Ardennen. Wetenschappers zouden dat in tabellen gieten, maar mijn donkergroen onderbuikgevoel zegt dat deze hoek van de Vlaamse Ardennen op 50 jaar zeker de helft van zijn waarde aan natuur verloren heeft, met een uitschieter in 2008. Een Buizerd en een Vos, die er de laatste 20 jaar bij kwamen zullen die balans niet rechttrekken. En dit in een hoek waar ANB, Natuurpunt en onze milieuraadvoorzitter toch een stevige vinger in de pap hebben…

2002. Deelnemers uit de hele wereld aan de Convention on Biological Diversity komen overeen om tegen 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit te vertragen en daartoe wereldwijd de nodige maatregelen op gang te brengen. Naast deze korte termijndoelstellingen wordt ook gevraagd naar een beleid op langere termijn (2050).
Deze ideeën worden bekend gemaakt o.a. bij ons in een leerrijke folder 'Feiten over Biodiversiteit', mee uitgegeven door het ANB.
Daarin wordt o.a. gesteld: 'Het verlies aan biodiversiteit heeft nadelige gevolgen voor verscheidene aspecten van het menselijk welzijn, zoals de zekerheid van voedsel en energie, kwetsbaarheid voor natuurrampen en toegang tot schoon water en grondstoffen. Ook is het van invloed op gezondheid, welzijn en keuzevrijheden.

Globaal genomen zijn de belangrijkste factoren die rechtstreeks zorgen voor het verlies aan biodiversiteit: verandering van de natuurlijke leefomgeving, zoals de versplintering van bossen, invasieve vreemde soorten die zich buiten hun normale gebied vestigen en verspreiden, uitputting van natuurlijke rijkdommen en vervuiling, vooral door het buitensporig gebruik van meststoffen, waardoor er overmatig veel nutriënten in de bodem en het water terechtkomen. Ook de recente veranderingen in het klimaat hebben in bepaalde regio's al een significante invloed gehad op de biodiversiteit en de ecosystemen.'

In het Millennium Ecosystem Assessment wordt de nadruk gelegd op een aantal belangrijke bevindingen ten aanzien van biodiversiteit (***zie kader hieronder***).

We dachten deze eerder saaie tekst toch mee te geven omwille van het kernachtig omschreven belang van biodiversiteit op wereldniveau en de u wellicht ook niet ontgane dans op de slappe koord tussen economie en ecologie… een verhaal dat we hier allang proberen weer te geven.

1. Menselijk handelen draagt vaak bij aan onomkeerbare verliezen op gebied van de verscheidenheid van het leven op aarde. Veranderingen in biodiversiteit gaan de afgelopen 50 jaar sneller dan ooit in de menselijke geschiedenis en naar verwachting houden ze dat tempo aan of gaan ze nog sneller.

2. Biodiversiteit draagt direct of indirect bij aan veel aspecten van het menselijk welzijn, b.v. het leveren van grondstoffen en het belang voor de gezondheid. In de loop van de vorige eeuw hebben veel mensen baat gehad bij de omzetting van natuurlijke systemen in landbouwgrond en van de exploitatie van biodiversiteit. Deze veranderingen hebben echter geleid tot een toename van de armoede onder bepaalde sociale lagen van de bevolking.

3. Hoewel veel individuen voordeel hebben bij activiteiten die verlies van biodiversiteit en verandering van ecosystemen veroorzaken, gaan **de totale kosten die de maatschappij draagt de opbrengst vaak te boven**. Dit komt naar voren uit betere beoordelingstechnieken en een grotere kennis van ecosystemen. Wanneer de voordelen en de kosten van de verandering van een ecosysteem niet volledig bekend zijn, is voorzichtigheid geboden voor het geval de kosten hoog zijn of de veranderingen onomkeerbaar.

4. Factoren als een verandering van de natuurlijke leefomgeving, klimaatverandering en een toename van de bevolking en de consumptie zullen in het huidige tempo of nog sneller blijven bijdragen aan het verlies van biodiversiteit en aan veranderingen van ecosystemen.

5. Veel van de acties die zijn ondernomen voor het behoud van de biodiversiteit en het bevorderen van het duurzame gebruik ervan hebben het verlies aan biodiversiteit kunnen beperken. Het verlies verloopt nu over het algemeen trager dan wanneer deze stappen niet waren genomen door gemeenschappen, Ngo's, regeringen en het bedrijfsleven. Om nog meer vooruitgang te boeken voor het behoud van de biodiversiteit is het nodig – maar niet voldoende - om een aantal acties te bekrachtigen die voornamelijk gericht zijn op het behoud en het duurzaam gebruik van biodiversiteit en ecosysteemdiensten.

6. Om tegen 2010 een significante verlaging van het tempo van het verlies aan biodiversiteit op alle niveaus te kunnen bereiken zijn ongekende extra inspanningen nodig.

Nieuw soort Waterhoen?

Luc Menschaert

Rode bles, geelgroene punt aan de snavel. Duidelijk, dit is een Waterhoen. Maar eentje waarbij moeder Natuur zich een fameus grapje heeft gepermitteerd. Zo perfect wit, het kan bijna niet. Zoek niet naar de witte streepjes op de flanken die bij een normaal specimen van die soort te zien zijn, ze gaan in het adembenemend witte pak verloren. Let op de linker poot. De witte schoonheid zal binnen een paar tellen de tenen van die poot wijd open spreiden en hem in één vloeiende beweging op de grond laten zakken, waarna ze, behoedzaam zoals rallen doen, met afgemeten passen de begroeiing in zal sluipen. Weg van de waarnemer, in dit geval een overgelukkige fotograaf wiens hart stilaan naar zijn normale slagritme terugvalt.

Wit Waterhoen *foto: Gerard Mornie*

Vogels met wit in de veren komen wel meer voor. Maar zo vaak nu ook weer niet. De merelman met wat witte pluimen of slagpennen in het zwart is wel het bekendste voorbeeld. Is het Waterhoen een albino? Albinisme komt voort uit het ontbreken van pigment in haar en huid, bij vogels in de veren. Meestal zijn dan ook de ogen rood. Wat bij deze vogel niet het geval is, het zou dus gaan om een leucistisch exemplaar. Of toch niet? Het is niet zo simpel.

Vogelhouders spelen in op de variaties die van nature in het vederkleed van vogels voorkomen. Ooit al een tentoonstelling van kooivogels bezocht en langs de kooien gewandeld? Dan merk je vlug dat in de vogelkweek duchtig en met succes gesleuteld wordt aan het verenkleed dat de natuur aan de vogels gegeven heeft. Vooral kanaries, grasparkieten en zebravinkjes zijn dankbare onderwerpen op de weg naar al maar meer kleurschakeringen. De wilde kanarie is van oorsprong een onopvallend geelgroen vogeltje met wat grijs in zijn veren, maar is nu in verschillende kleuren en kleurencombinaties verkrijgbaar. Geel, wit, oranje, rood, agaat, zalm, pastel, in de kooien in de tentoonstellingszaal heffen de kanariepietjes graag een deuntje aan. Al zijn het kleurkanaries, geen zangkanaries, want ook op die eigenschap wordt ijverig geselecteerd.

Natura artis magistra. De natuur is de leermeester van de kunst. Zo staat boven de ingangspoort van zoo Artis in Amsterdam te lezen. Met dit volmaakt witte exemplaar heeft moeder Natuur dan toch het perfecte kunststukje uit haar hoed getoverd. Waar zit de waterhoenenkweker die ooit iets aan deze pracht kan verbeteren? Een nieuw soort Waterhoen, het had echt gekund, was het beestje ergens op een ver eiland in de tropen gekiekt. Dan konden de discussies met het oog op de naamgeving nu van start gaan. Gelukkig is het Waterhoen gefotografeerd op wandel aan de Molenbeek langs de Knutsegemstraat in Velzeke-Ruddershove. Daar was het op 31 augustus voor het eerst gesignaleerd. Dus geen Gallinula geiregati of Gallinula groenezi, naar de twee vogelaars die de waarneming hebben ingezonden. Net zo min Gallinula morniei, om zo de fotograaf te vereeuwigen die het hoentje in zijn typische pose op de gevoelige plaat heeft gezet. Gewoon Gallinula chloropus ofte Waterhoen, maar dan wel in een zeer gesmaakte uitgave. Kijk naar de foto en bewonder.

Hondskruid *foto: Karel De Waele*

Hondskruid in Machelen

Karel De Waele

Op 22 juni 2008, tijdens het inwandelen van het 'Kunst & Natuurwandelpad' in Machelen aan de Leie, een samenwerkingsproject van Natuurpunt Schelde-Leie, Milieufront Omer Wattez en het Raveelmuseum, trok één van de deelnemers mijn aandacht op een merkwaardige bloem, die dreigde vertrappeld te worden door de 'horde' van meer dan veertig deelnemers die rond mij geschaard stonden om te luisteren naar één van mijn vele verhalen.
Tot mijn grote verbazing bleek het een exemplaar te zijn van *Anacamptis pyramidalis* of Hondskruid, een orchideeënsoort die daar, in een kaalgereden spoor van een uitwijkende auto, in de grazige wegberm groeide.
Dit is de tweede melding van deze soort in onze regio. De eerste was in Mullem, waar de soort bij mijn weten sedertdien niet meer gezien is.

Ik ben 's anderendaags daar terug geweest om er de foto te nemen die u onderaan de vorige blz. vindt, maar ook om te controleren of ze er nog stond. De kans is groot dat dit plekje volgend jaar opnieuw dicht gegroeid is met gras... maar ik hoop dat deze plant de gelegenheid krijgt om voldoende zaad te vormen, zodat ze in de buurt op een ander geschikt plekje terug kan opduiken

Gelobde pruikzwam nu ook in het Kluisbos

Na een eerdere vondst in Parike werd nu ook een Gelobde pruikzwam gevonden in het Kluisbos. Geniet op onderstaande foto mee van dit zoveelste wonder van de natuur.

Gelobde pruikzwam f: Peter Van De Kerckhove

Dia-avond op 30-01-09

Natuur in Noord-oost India

door Bernard Van Elegem

in zaal Amigo te Heurne.

Wegbermen 2008

Norbert Desmet

Zit het maaitijdstip of de slechte zomer er voor iets tussen? In ieder geval, ik heb nog nooit de middenberm van de N60 van Oudenaarde tot Gent zo mooi in bloei gezien als dit jaar in augustus. Er zit echt kleur in: geel van Pastinaak, Moerasrolklaver, Jakobs- en Bezemkruiskruid, wit van Peen, Smalle weegbree en Gewoon duizendblad en plaatselijk overvloedig paars van Rode klaver… Het maaibeheer met afvoeren heeft dit jaar duidelijk resultaat. Wellicht speelt het weer mee (niet te warm en nogal wat regen), het tijdstip van maaien (ik dacht begin juli of iets vroeger?) en de grondsoort. We kunnen naargelang we Gent naderen wat verandering zien in de flora (Grote kattenstaart en Grote wederik duiken daar op, indezijkanten weliswaar) en dat kan met de samenstelling van de bodem en de vochtigheid ervan te maken hebben. In ieder geval is deze gewestweg OK (en ook deze van Oudenaarde naar Kruishoutem) en we zouden wat tevreden zijn moest zo'n kleurrijke vegetatie nog mogelijk zijn op een van de weilanden in de valleigebieden van de Vlaamse Ardennen. Daar is het spijtig genoeg dikwijls effen groen…

Jacobskruiskruid *foto: Johan Cosijn*

In Kluisbergen, een gemeente waar men zijn best doet om het maaisel af te voeren, zijn de resultaten echter zeer wisselend. Met bovenstaande elementen in mijn achterhoofd kom ik er niet: het weer is gelijk, het beheer is gelijk, maar op veel bermen is het armoe troef met zelfs Grote brandnetel en massa's hoogopschietende Glanshaver. Dit laatste lijkt zelfs toe te nemen en plaatselijk uniforme vegetaties te vormen. Weg Gewoon duizendblad, Smalle weegbree en Peen, met wel hier en daar nog wat Gewone berenklauw. Het laatste plantje Beemdkroon en de laatste groepjes Muskuskaasjeskruid laten het dit jaar ook afweten. Verstikt onder de aanvoer van stikstof uit de naburige akkers? We zitten hier op zandleem waar verschralen moeilijk is maar het valt toch op waar de bermen grenzen aan beken of weiland dat er wat kleur in zit. En waar ze grenzen aan akkerland dat het blijkbaar hopeloos is…

Wegbermen als genetische reservoirs tegen dat het ooit nog beter wordt? Wel dat zal ook stilaan problematisch worden. Wat is de meerwaarde van onze N60 berm voor de natuur? Kunnen de zaden weg van deze middenstrook en de insecten die ervan moeten profiteren bereiken ze de overkant? En betekenen de bermen van de kleine wegjes op den buiten niet erg weinig als het de enige restanten worden van wat eens een kleurrijk weiland was. Er is werk aan de winkel tegen 2010, waar men de teruggang van biodiversiteit wil stoppen…

Boek: Het Penisduel

Walter Belis

Wie dacht dat de menselijke seksualiteit erg verscheiden en boeiend is, zal raar opkijken na het lezen van 'Het Penisduel'.

Het basisprincipe van de voortplanting is doodsimpel: uit een vrouwelijke eicel en een mannelijke zaadcel groeit een embryo. Dieren zijn spitsvondig en toveren hun seksueel gedrag om tot een boeiend en gevarieerd spektakel. Het na te streven doel is uiteraard het voortplantingssucces maar aangezien soortgenoten dat ook begrepen hebben wordt het allemaal veel ingewikkelder en speelser.

Dat dieren een zo groot mogelijk voortplantingssucces proberen te behalen, sluit niet uit dat ze plezier kunnen beleven aan seks of gehecht geraken aan hun partner. Met vindingrijke spelletjes gaan diersoorten het succes trachten te vergroten maar soms draait dit verkeerd uit. Dieren die bepaalde eigenschappen bewerkstelligen en daardoor voor een groter nageslacht zorgen, geven deze eigenschappen door aan hun nakomelingen... en zo wordt een trend gezet. Een kleine verandering in het seksueel gedrag zal zich vrij snel vertalen in een groter of kleiner nageslacht.

Willy Van Strien, bioloog en freelance wetenschapsjournalist, vertelt in dit boek over de verschillende voortplantingsstrategieën aan de

hand van concrete voorbeelden. Zo verneemt u alles over de clowneske balts van Kemphanen, het stiekeme overspel van vrouwelijke Pimpelmezen, het gedwongen celibaat van Molratten en de liefdespijlen die slakken afvuren.
De auteur ging te rade bij verscheidene wetenschappers waardoor het boek een vrij ruim spectrum aan diersoorten behandelt.
Penisduel is een boeiend boek waar Goedele Liekens wellicht nog wat kan van opsteken.

Van Strien W., 2008. Het penisduel en ander strategisch seksueel gedrag van dieren, Zeist, KNNV, 240 blz., 19,95 €, ISBN 978-90-5011-288-8.

Verslag Vlaamse-Ardennendag 2008

Paul Haustraete

Eieren naar de 'Arme Klaren' dragen, heeft duidelijk vruchten afgeworpen: een stralende voorjaarszon lokte honderden wandelaars en fietsers naar het gemeentelijk domein 'De Ghellinck' te Elsegem voor de 30ste Vlaamse Ardennendag, een samenwerking tussen Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* en het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen.

In de voormiddag werden groepen wandelaars uit binnen- en buitenland opgewacht door ervaren natuurgidsen om een bezoek te brengen aan één van de vele natuurparels die onze streek kenmerken.

In de namiddag werden tal van themawandelingen en andere activiteiten georganiseerd: Michaël Pas (bekend uit ondermeer 'Kulderzipken, Team spirit en Daens) voelde zich vereerd om als amateur vogelkijker in bomen en struiken te turen met zijn verrekijker.

Daarnaast waren er ook nog 2 plantenwandelingen, een viezebeestjeswandeling en een kindvriendelijke parkwandeling waarop amfibieën, insecten en spinnen tentoongesteld werden. Boomklimmers, natuurwerkers met tractor en maaimachine, en een wissenvlechter zorgden voor actie in het park. Dit alles vond plaats onder het goeddunkend oog van de Ransuil, verscholen in de klimop hoog in een boom!

Deelname aan de quiz gaf de mogelijkheid om een verrekijker met een waarde van 369 euro te winnen, met dank aan 'Optiek Van Ommeslaeghe' uit Oudenaarde. Elien Alderweireldt was de gelukkige winnares.

De fietsers kregen een tocht voorgeschoteld van 20 of 35 km en in de tent stonden informatiestands van de organiserende natuurverenigingen.

Jongste deelnemer

Marijn De Valck, met Guido Tack, en Michaël Pas laten resp. een Torenvalk en een Buizerd los foto's: Bart Heirweg

Als apotheose stond het vrijlaten van gerevalideerde vogels uit het 'Opvangcentrum van Geraardsbergen en Lierde' op het programma. Marijn De Valck, streekgenoot en rasechte sloeber, Luc Vander Meeren, burgemeester van Wortegem-Petegem en Michaël Pas lieten als volleerde kenners respectievelijk een Torenvalk, een Gaai en een Buizerd het luchtruim verkennen onder de goedkeurende blikken van ruim 200 toeschouwers.

Goed om weten: de volgende Vlaamse Ardennendag zal doorgaan op zondag 19 april 2009 in de Fiertel te Ronse.

Raar maar waar...

Op de valreep vernemen we dat op 28 september in het Burreken drie bloeiende Bosanemonen werden aangetroffen, lentebloeier bij uitstek... Uitkijken dus in de volgende lente naar de eerste najaarsbloeiers!

We delen in de rouw van

Willy en Mady Herreman - Van Cauwenberg bij het tragisch overlijden door een ongeval te La Roche op 27 juli 2008 van hun zoon Bart Herreman, geboren te Kortrijk op 26 mei 1978.

Zaterdag 25 oktober: Diavoordracht

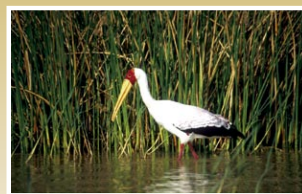
Alexander Van Braeckel

De Grote Trek

Tine Degezelle

Een verhaal uit de natuurparken van Kenia en Tanzania

Een maand rondtrekken in Kenia en Tanzania bracht ons bij meren vol pelikanen, oevers begraasd door nijlpaarden, savannes met olifanten en neushoorns, een krater overheerst door het jachtluipaard. Maar toen we op de grootse vlakte van de Serengeti kwamen, zagen we pas wat De Grote Trek precies betekende...

Aanvang te 20u stipt in zaal Amigo te Heurne. Einde omstreeks 22u30.
Inkom € 2,50 (max. €5 per gezin).

4

6de jaargang nr. 4 oktober-november-december 2008
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique
PB
GENT X
3/0450

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

Zaterdag 20 december om 20 u in zaal Amigo te Heurne

Onderwaterbeelden van dicht bij huis tot de verre tropische zeeën door Patrick Decaluwé

Toen ik 11 jaar geleden begon met duiken was dit voor mij de sleutel tot een nieuwe wereld. Na 6 jaar zoeken en verkennen begon een fototoestel tot mijn vaste uitrusting te behoren. Nu, zo'n 1000 duiken en duizenden foto's later wil ik jullie meenemen op een tocht onder de waterspiegel. Dit zowel van zoet- en zoutwaterplaatsen vlakbij tot de meest afgelegen tropische plaatsen. De veranderingen die ik zag, de wonderlijke symbioses, de schitterende kleuren en bizarre vormen...

